

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΓ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1984 | ΑΡΙΘ. 23-24

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χριστού ἡ θεία Γέννηση. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν, Βασίλειος Μουστάκας (†). — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἡ Ὁδὴ τῆς Θεοτόκου. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ἀποπροσανατολισμὸς μικρῶν παιδιῶν στὴν κίνησι τῶν Κρίσινα. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Σὰν σὲ ὄνειρο στὴ βασιλίδα τῶν Πόλεων καὶ τὸ μαρτυρικὸ Φανάρι. — Ἐπίκαιρα. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, ἐπ. Καθηγητοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν, Μηνύματα σωτηρίας. — Δ. Φερούση, Ραδιόφωνο καὶ Ἐκκλησία. — Περιεχόμενα τοῦ ΛΓ' τόμου (1984) τοῦ «Ἐφημερίου». — Οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1984 συνεργᾶται τοῦ «Ἐφημερίου».

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀναστασία 3,
Ζωγράφου. Τηλ. 77.87.978.

ΧΡΙΣΤΟΥ Η ΘΕΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗ

Ὁ ἀπόστολος Θεός, δι' εὐσπλαγγίαν προσιτός, γενόμενος μοι θέλων, προέροχεται σαρκί, γεννηθῆναι ὡς ἄνθρωπος, ἐν πόλει Βηθλεὲμ, ἐκ Παρθένου νεάνιδος· ὃν ὑποδέξασθαι προθύμως σπουδάσωμεν, ἀνακράζοντες φόβῳ· Κύριε δόξα σοι.

★

Σὶὼν πανηγύριζε, Ἱεροσολίμη εὐφραίνου, πόλις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπόδεξαι τὸν Κτίστην, ἐν Σπηλαίῳ καὶ Φάτνῃ χωρούμενον ἀνοίξατέ μοι πύλας, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς, ὄρωμαι τὸν ὡς θρόνος σαρρανοῦμενον, καὶ τῇ δρακί συνέχοντα τὴν κτίσιν ὃν ὑμνοῦσιν Ἄγγελοι, ἀκαταπαύσιον φωνῇ Ζωοδότῃν Κύριον, τὸν σώζοντα τὸ γένος ἡμῶν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ (+)

Πλήθος κλήρου και λαού, έχοντας ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ και ἄλλους Ἀρχιερεῖς, προέπειμε στὴν αἰωνία ἀνάπαυσι τὸν προῶρος μεταστάντα ἐξ ἡμῶν Διδάκτορα τῆς Θεολογίας Βασίλειο Μουστάκη, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς τὴν τελευταία του πνοή ὑπῆρξε τακτικῶς συνεργάτης τῶν περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και ἰδίως τοῦ «Ἐφημερίου», ὅπως και τῆς ἐφημερίδος «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια».

Ὁ Βασίλειος Μουστάκης διακρινόταν γιὰ τὸν πρῶτο, εὐγενικό, μειλίχιο και ταπεινόφρονα χαρακτήρα του, πού τὸν ἔκανε ἀγαπητὸ σὲ ὄλους. Ὁ σπάνιος και λαμπρὸς αὐτὸς χαρακτήρ ἔλαμψε μέσα σὲ μιὰ ζωὴ, γεμάτη ἀπὸ μόχθο και κόπο. Παρὰ τὶς περιπέτειες πού τοῦ δημιούργησε τὸ ζήτημα τῆς ὑγείας του, στάθηκε ἀνυποχώρητα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ ἀγῶνος και τῆς πνευματικῆς δημιουργίας.

Ὁ ἀείμνητος Β. Μουστάκης δὲν ἀγωνίσθηκε μόνο σκληρὰ γιὰ τὸν ἐπιούσιο και γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ στὰ καθήκοντα, πού εἶχεν ὡς λαμπρὸς οἰκογενειάρχης, ὡς εὐαίσθητος σύζυγος στὸ πλευρὸ τῆς ἐξαιρέτου συντρόφου τῆς ζωῆς του και ὡς φωτισμένος και στοργικὸς πατέρας, πού κυριολεκτικὰ μὲ πολλὰς προσωπικῆς θυσίας ἀνέδειξε τὰ ἑλκετὰ τέκνα του, πού σήμερα ὑπόσχονται πολλὰ στὴν καλλιτεχνικὴ και πολιτισμικὴ ζωὴ τοῦ τόπου.

Ὁ Β. Μουστάκης ἐπὶ πλέον διακρίθηκε ὡς ἀκαταπόνητος καλὸς σπορὸς στὸν ἀγρὸ τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς και ὡς διάκονος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και ὀλοκλήρου τῆς Ὁρθοδοξίας. Μὲ τὰ σπάνια χαρίσματά του, μὲ τὸν ἄρτιο θεολογικὸ και φιλολογικὸ ἐξοπλισμὸ του, μὲ τὴ γλωσσομάθειά του, μὲ τὸ λογοτεχνικὸ του ἄλγαντο, μὲ τὴν πηγαία και γνησία ποιητικὴ του εὐαισθησία, μὲ τὴν κριτικὴ του ἰκανότητα και μὲ τὴν πρωτότυπη καλλιπέπειά του ἔβαλε τὴν ἰδική του σφραγίδα σὲ εὐρεῖα περιοχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος.

Παρὰ τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ Βασίλειος Μουστάκης δὲν ἐστράφη στὴ συγγραφὴ αὐστηρὰ ἐπιστημονικῶν θεολογικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα, ἐὰν προσετίθεντο στὴ διδακτορικὴ του διατριβή, θὰ μπορούσαν νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν ἀκαδημαϊκὴ σταδιοδρομία, ὑπῆρξε σὲ πολλοὺς τομεῖς τοῦ πνευματικοῦ βίου ρηξικέλευθος σκαπανεύς.

Τὰ ἐκλαϊκευμένα θεολογικά του δημοσιεύματα, ἢ

προσφορὰ του ὡς ἀρχισυντάκτου τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Ἑλληνικὴ Δημιουργία», ἢ τεραστία συμβολὴ του ὡς Διευθυντοῦ συντάξεως τῆς λαμπρῆς «Θρησκευτικῆς και Ἡθικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», ἢ ἐπιστασία του στὴν ἔκδοση τοῦ ἐξαιρετικῆς ποιότητος μηνιαίου φυλλαδίου ὀρθοδόξου διδαχῆς «Κιβωτός», τὰ λογοτεχνικά και κριτικά του δοκίμια και μελετήματα, τὰ ἐμπνευσμένα ποιήματά του, τὰ ἀναρίθμητα ἐποικοδομητικὰ δημοσιεύματα και σχόλια του στὸ περιοδικὸ «Ἐφημέριος» και στὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» και σὲ ἄλλα περιοδικά, ἢ βιογραφικὴ και ἐρμηνευτικὴ προβολὴ τοῦ βίου και τῆς διδασκαλίας μεγάλων βιβλικῶν μορφῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων, αἰσθητικῆς μελέτης, διηγήματα και μυθιστορήματα, βιβλία γιὰ παιδιά, μεταφράσεις ἔργων παγγρησιανικῆς ἢ οἰκουμενικῆς σπουδαιότητος, πλήθος κηρυγμάτων, διαλέξεων και ὀμιλιῶν — ὄλα αὐτὰ και πολλὰ ἄλλα συνετέλεσαν στὴν προβολὴ τοῦ μυσταγωγικοῦ, ἀναγωγικοῦ, μυστικοῦ και νηπτικοῦ περιεχομένου τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, ἢ ὁποῖα πρωτοποριακὰ προβλήθηκε ἀπ' τὸν Βασίλη Μουστάκη, ὅπως λ.χ. και ἀπ' τὸν ἀείμνηστο Φώτη Κόντογλου.

Μολονότι πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, πού καταρδεύθηκαν και ἐμποτίσθηκαν ἀπ' τὰ ζωοποιὰ νάματα τῆς πνευματικότητος αὐτῆς, θὰ συνεχίσουν μερικῆς πτυχῆς τοῦ πολυδιάστατου ἔργου του, ἢ πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ Βασιλείου Μουστάκη ἀφήνει ἀναμφιβόλως μεγάλο και δυσαναπλήρωτο κενὸ στὴν ἐκκλησιαστικὴ φιλολογία και λογοτεχνία.

Ἡ λύπη μας γιὰ τὸν θάνατό του μετριάζεται ἀπ' τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ ἑλκετὸς συνεργάτης τοῦ παρόντος περιοδικοῦ, πού ὑπῆρξε συμφοιτητὴς τοῦ γράφοντος, βρίσκεται τώρα κοντὰ στὸν Θεό, τὸν ὁποῖο τόσο ἀγαποῦσε και τόσο λαχταροῦσε. Γιὰ τὴ λαχτάρα και τὴν ἀγάπη του αὐτὴ ἔλεγε ὁ Β. Μουστάκης σ' ἕνα ποίημά του, πού ἔγραψεν ὡς φοιτητὴς στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς:

«Μ' αὐτὲς — φτεροῦγες δύο ἀνοίγοντας
ὄπου και νᾶσαι θὰ Σὲ φθάσω.

Θεέ μου, ὄλα τᾶπαιξα και τᾶχασα
μὰ Ἐσὲ δὲ θέλω νὰ Σὲ χάσω!».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η ΩΔΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

5. ΟΙ ΑΕΙΟΙ ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙΟΙ

«Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί».

(B')

Εἶναι θαύτατα συγκεινημένη ἡ Παναγία ἐκ τῶν θαυμαστῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα συντελοῦνται περὶ τὸ πρόσωπόν Της, ἀπὸ τῆν στιγμήν τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ. Καὶ ἐνδείκνυται τὴν συγκίνησίν Της οἱ ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι: πού ἤκουσεν ἀπὸ τῆν συγγενῆ Της Ἐλισάβετ: «εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου... Ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με!... Μακάρια ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου»!

Εἶναι ὁ πρῶτος μακαριαμὸς πού ἤκουσε. Καὶ σκέπτεται: —καὶ τὸ λέγει:— ὅτι:

«ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί».

Ἐὰν ἐμβαθύνωμεν εἰς αὐτὰ τὰ λόγια Της, θὰ κατανοήσωμεν: ποῖος εἶναι ὁ κύριος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον Ἐκείνη μακαρίζεται καὶ ὑμνεῖται; ἀλλὰ καὶ πῶς κάθε πιστὸς χριστιανὸς μπορεῖ νὰ γίνῃ μακάριος, καὶ δὴ μέτοχος τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

1. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ Παναγία μακαρίζεται, διότι ἔγινε Μητέρα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Μοναδικῆ Αὐτῆ ὑπαρξίς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, πού ἠξιώθη νὰ μεταφέρῃ ὡς «ὄχημα πανάγιον» τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄνθρωπον! Διὰ τοῦτο «αἱ γενεαὶ πᾶσαι μακαρίζομεν τὴν μόνην Θεοτόκον» «τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναμώμητον καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν».

Αὐτῆς τῆς ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ τῆς μοναδικῆς θέσεώς Της ὡς Μητρός τοῦ Κυρίου προηγήθησαν ἀσύγκριτα γεγονότα καὶ προϋποθέσεις, πού Τὴν κατέστησαν ἀξίαν διὰ τὴν ὑψίστην κλήσιν Της παρὰ Θεοῦ, καὶ ἀξιομακάριστον ὑπὸ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων.

Ἐδόθησαν εἰς τὸν Κύριον εὐκαρίαι νὰ ὀμλήσῃ σχετικῶς.

Εἰς μίαν περίπτωσιν, ἐγὼ Ἐκείνος ἐκήρυττε πρὸς τὸν λαόν, καὶ τὰ πλήθη ἐθαύμαζον τὴν διδασκαλίαν Του,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 262 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους

«ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῇ: μακάρια ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας»!

Προσέχει βεβαίως ὁ Κύριος καὶ ἀποδέχεται τὸν μακαριαμὸν ἐκείνον τῆς Παναγίας Μητρός Του. Ἀλλὰ καὶ τὸν σχολιάζει: καὶ τὸν τοποθετεῖ εἰς τὰς ὀρθὰς διαστάσεις Του' δηλ. τὸν προσεκτείνει: τὸν γενικεύει: καὶ μὲ τὴν γενίκευσιν αὐτὴν τὸν ἐξηγεῖ. Καὶ λέγει: «Μενοῦν γε». Βεβαίωτατα. Εἶναι «μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν» (Λουκ. ια' 27-28). Διὰ βεβαίωσι: δηλ. ὅτι: κάθε ἄνθρωπος πού ἔχει: ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ εἶναι μακάριος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηγεῖ ὅτι: ἡ Παναγία Μητέρα Του ἠξιώθη νὰ γίνῃ τὸ «σκεῦος ἐκλογῆς» τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ὄργανον τῆς εὐδοκίας Του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ ἔζησε πάντοτε μὲ τὸν ζῆλον διὰ τὴν γνώσιν τοῦ θελήματός Του καὶ μὲ τὴν προσπάθειαν νὰ ἐμφανίσῃ τοῦτο ἐφαρμοσμένον εἰς τὴν ζωὴν Της καὶ νὰ τὸ ἐκφράξῃ μὲ τὴν προσωπικὴν Της ἀγιότητα.

Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν εἰδοποίησαν τὸν Χριστὸν ὅτι: Τὸν ζητεῖ ἡ μητέρα Του, ἔδωκε μίαν ἀπάντησιν ἐκ πρώτης ὄψεως περὶεργον. Ἐδειξε τοὺς μαθητάς Του καὶ εἶπεν: «ὁ δὸς ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου» (Ματθ. ιδ' 49)!

Ἦθελε νὰ εἴπῃ ὅτι: τὴν σχέσιν μὲ τὴν Μητέρα Του τὴν βλέπει πρωτίστως πνευματικὴν. Διὰ νὰ διδάξῃ, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅτι: ἔχει μετ' Αὐτῆς καὶ μίαν ἄλλην συγγένειαν ἀνωτέραν ἀπὸ τὴν ἐξ αἱματος. Τὴν συγγένειαν δὲ αὐτὴν τὴν ἔχουν καὶ ὅλοι: ὅσοι διατηροῦν μαζύ Του πνευματικὸς δεσμούς. Αὐτοὺς θεωρεῖ οἰκείους Του. Διὰ τοῦτο εἶπε ρητῶς, ὅτι: κάθε ἄνθρωπος «ὅς ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστὶ» (αὐτ. 50). Αὐτὸς εἶναι μητέρα μου καὶ ἀδελφὴ μου! Αὐτὸς ἔχει: τὴν ἀνωτέραν συγγένειαν μαζύ μου.

2. Τοιοῦτοτρόπως μᾶς διδάσκει ὁ Κύριος μίαν ἀλλήθειαν ἀξίαν μεγάλης προσοχῆς ἐκ μέρους μας. Ὅτι δηλ. ὑπάρχει μία σχέσις μετ' Αὐτοῦ ὑψίστης πνευματικῆς συγγενείας — τὴν ὁποῖαν εἶχε πρωτίστως ἡ Παναγία Μητέρα Του. Καὶ αὐτὴν δυνάμεθα, καὶ ὀφείλομεν, νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα, ὅπως Ἐκείνη ἐμακαρίσθη

καὶ μακαρίζεται, καὶ ἡμεῖς γίνωμεν ἄξιοι ἀναλόγου μακαρισμοῦ.

Ἰπὸ τὴν ἔγνοιαν αὐτὴν εἶπε σχετικῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐπαισχύνεται νὰ μᾶς ὀνομάξῃ ἀδελφούς Του. «Ὁ ὁ κ ἐ π α ι σ χ ὺ ν ε τ α ι (τοὺς πραγματικούς χριστιανούς) ἀ δ ε λ φ ο ὺ ς α ὐ τ ο ὺ ς κ α λ εῖ ν» (Ἐβρ. β' 11).

Ὁ Χριστός, ἡμᾶς τοὺς μικροὺς ἀνθρώπους, ἡμᾶς τοὺς ἀπλοὺς χριστιανούς, καταδέχεται νὰ μᾶς ὀνομάξῃ ἀδελφούς Του! Δέχεται καὶ μᾶς ἀναγνωρίζει: ὅτι ἔχομεν μαζὶ Του συγγένειαν στενωτάτην, ὅσον στενὴ εἶναι ἡ συγγένεια τῶν ἀδελφῶν.

Ἡμεῖς ὅμως τιμῶμεν — ἢ μήπως κατασχύνωμεν — τὴν συγγένειαν αὐτῆν; Μήπως δηλ. συμβαίνει κατὰ ἀνάλογον μὲ τὴν περίπτωσιν ἀνθρώπων ποῦ, μὲ τὴν ζωὴν των καὶ τὴν συμπεριφορὰν των, ἐντρόπισσαν τὸ ὄνομά των καὶ τὴν οἰκογένειάν των;...

Πολλὲς φορές, δυστυχῶς, ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν μας κηλίδες καὶ στίγματα, ποῦ δὲν δικαιοῦν τὴν συγγένειάν μας πρὸς τὸν Χριστὸν (ὡς «χριστιανῶν» καὶ «ἀδελφῶν» Του) καὶ ἀμαυρώνουν τὸν τίτλον ποῦ ἔχομεν ὡς «ὕιοι τοῦ ὁφίστου» (Λουκ. στ' 35).

Ναί! εἴμεθα «ὕιοι τοῦ ὁφίστου», ἀλλ' ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ φέρωμεν ἐπαξίως αὐτὸν τὸν τίτλον.

Μᾶς ἐδόθη διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁ τίτλος αὐτός, ὅποτε ἐλάβομεν τὴν χάριν καὶ «ἐ ξ ο υ σ ί α ν τ έ κ ν α Θεοῦ γ ε ν έ σ θ α ι» (Ἰω. α' 12). Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης (τοῦ βαπτίσματος) ὀνομάσθημεν τ έ κ ν α Θεοῦ κατὰ χάριν. Εἴμεθα, ἐπομένως, ἀ δ ε λ φ ο ἰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τέκνα τῆς Παναγίας Μητρὸς Του. Εἰσήλθομεν, οὕτως εἶπεῖν, εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Θεοῦ. Ποία ὁφίστη τιμὴ!

Αὐτοὶ οἱ ὑψηλοὶ τίτλοι καὶ ἡ τιμὴ συνεπάγονται: εὐθύνας καὶ ὑποχρεώσεις. Καὶ μᾶς ἐπιβάλλουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φανῶμεν ἄξιοι αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς κατασχύνωμεν.

Ὁφείλομεν λοιπὸν νὰ ἰποδειξώμεν ἐμπράκτως ὅτι ἔχομεν οὐσιαστικὴν — ὄχι τυπικὴν καὶ συμβατικὴν — σχέσιν πρὸς τὸν Χριστὸν. Μόνον δὲ ἐὰν ἡ ζωὴ μας μαρτυρῇ ὅτι ἀκολουθοῦμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, αὐτὴ ἡ πορεία πρὸς τὴν ἀγιότητα μᾶς παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ φέρωμεν εἰς τὰ χεῖλη μας τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας καὶ νὰ Τὴν ὀνομάζωμεν Μητέρα μας. Ἐκείνη δέ, μὲ τὰς προσευχὰς Τῆς, εἴθε νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ νὰ γίνωμεν μέτοχοι τῆς μακαριότητος τῆς οὐρανοῦ καὶ «τ ἧ ς δ ό ξ η ς τ ῶ ν τ έ κ ν ω ν τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. η' 21).

6. ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΙ ΤΕΚΝΟΙΣ

«Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἰ γενεαί».

(Γ')

Ἐκνοφοροῦσε τὸν Πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἐλισάβετ, ὅταν ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Παρθένου Μαρίας εἰς τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῆς Ἰουδαίας. Καὶ μόλις «ἦκουσε τὸν ἄσπασμὸν τῆς Μαρίας», κατὰ ἔκτακτον συνέθῃ εἰς τὴν Ἐλισάβετ. Εἰς τὸ ἀκουστικὸν τῶν λόγων τοῦ χαριετιμοῦ τῆς Παναγίας Παρθέ-

νου «ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου» (Λουκ. α' 41-42).

Ἐπηκολούθησε διάλογος τῶν δύο μελλουσῶν Μητέρων, αἱ ὁποῖαι ὠμίλουν προφητικῶς καὶ εὐρίσκοντο εἰς ὑψηλὴν ἔξαρσιν. Τότε ἠκούσθη καὶ ἡ προφητικὴ πρόρρησις τῆς Ἰπεραγίας Θεοτόκου· «ἰ δ ο ὗ γ ἄ ρ ἄ π ὸ τ ο ὦ ν ὄ ν μ α κ α ρ ι ο ὦ σί μ ε π ᾶ σ α ι αἰ γ ε ν ε α ἰ».

★

Ἐνας ἱερὸς ὁμολογράφος τῆς Ἐκκλησίας μας, ποιητικῶς ἀποδίδων τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου περὶ τῆς συναντήσεως τῶν δύο Μητέρων (τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Προδρόμου), ἐμφανίζει καὶ τὰ κυφορούμενα βρέφη νὰ συμμετέχουν εἰς τὴν συνάντησιν ἐκείνην. Καὶ λέγει: «Ἡ Ἐλισάβετ συνέλαβε τὸν Πρόδρομον τῆς χάριτος, ἡ δὲ Παρθένος τὸν Κύριον τῆς δόξης. Ἡσπάσσαντο ἀλλήλας αἱ μητέρες, καὶ τὸ βρέφος ἐσκίρτησεν· ἐνδοθεν γὰρ ὁ δοῦλος (ὁ Πρόδρομος) ἦναι τὸν Δεσπότην (Χριστὸν). Θαυμάσασα ἡ μήτηρ τοῦ Προδρόμου ἤρξατο ὁσᾶν· πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἡ Μητηρ τοῦ Κυρίου μου ἔλθῃ πρὸς με;!». [Μηναῖον· 23 Σεπτ. Δοξαστικὸν τῶν Αἰώνων].

Εἰς τὰς ὑπερόχους αὐτὰς στιγμὰς, ἡ τριαυτὴ σύνδεσις παιδίων καὶ μητέρων δὲν ἔχει μόνον δικαιοσύνην ποιητικῆ ἀδεία. Ἀλλὰ συναγτάται κατόπιν εἰς τὴν πραγματικότητα, τόσον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Παναγίας, ὅσον καὶ εἰς τὰς εὐσεβεῖς χριστιανὰς μητέρας, τὰς ὁποίας ἐκπροσωπεῖ, οὕτως εἶπεῖν, ἡ Ἐλισάβετ ἐν προκειμένῳ.

2. Καὶ ἰδοὺ, ὡς παράδειγμα, ἕνας γνωστὸς ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀπόηχος καὶ ἀντίλογος τοῦ μακαρισμοῦ τῆς Ἐλισάβετ πρὸς τὴν Θεοτόκον.

Εἶχεν ἀντίστοιχον συνέχειαν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὁ πρῶτος ἐκείνος μακαρισμὸς ποῦ ἀπηύθυνεν ἡ πρῶνι στεῖρα πρὸς τὴν Θεοτόκον: «μ α κ α ρ ί α ἡ π ι σ τ ε ὕ σ α σ α ὅ τ ι ἔ σ τ α ι τ ε λ ε ἰ ὠ σ ι ς τ ο ῖ ς λ ε λ α λ η μ έ ν ο ι ς α ὐ τ ῆ ἡ π α ρ ᾶ Κ υ ρ ί ο υ».

Καὶ δὲν ἐδράδυνε νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ πρόρρησις τῆς Παναγίας·

«ἰ δ ο ὗ γ ἄ ρ ἄ π ὸ τ ο ὦ ν ὄ ν μ α κ α ρ ι ο ὦ σί μ ε π ᾶ σ α ι αἰ γ ε ν ε α ἰ».

Γοητευμένη ἀπὸ τὸν θεῖον καὶ πάνσοφον καὶ αἰῶνον λόγον τοῦ Χριστοῦ, καὶ κατάπληκτος ἀπὸ τὰ θαύματά Του, θαυμάζουσα δὲ συγχρόνως τὴν ἀκτινοβολοῦσαν ἀγιότητα Του, μία γυναῖκα «ἐκ τοῦ ὄχλου» Τοῦ φωνάζει: «μ α κ α ρ ί α ἡ κ ο ι λ ί α ἡ β α σ τ ᾶ σ α σ ᾶ σ ε καὶ μ α σ τ ο ἰ ο ὦ ς ἐ θ ἧ λ α σ α ς».

Θαυμάζει τὸν Χριστὸν, καὶ μακαρίζει τὴν μητέρα Του.

Θαυμάζει τὸν υἱὸν τῆς, καὶ ἐξυμνεῖ ἐκείνην ποῦ ἠξιώθη νὰ Τὸν γεννήσῃ. Αὐθορμητῶς στρέφεται ἡ σκέψις τῆς ἀπὸ τὸν υἱὸν πρὸς τὴν μητέρα. Τὸ ὑπέροχον μεγαλεῖον τοῦ Υἱοῦ εὐλόγως ἀντανακλᾷ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Παναγίας Μητρὸς Του.

(Συνεχίζεται)

ΑΠΟΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΙΝΗΣΙ ΤΩΝ ΚΡΙΣΝΑ

Του π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλολ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Τὰ μικρὰ παιδιὰ στὰ «σχολεῖα» τῶν Κρίσνα φοροῦν τὸ ἔνδυμα τοῦ Ἰνδοῦ μοναχοῦ, μὲ τὸ περιδέραιο ἀπὸ ξύλι- νες χάνδρες, μὲ τὸ σημάδι: (Tilaka) χαραγμένο μέχρι τῆ μύτης.

Στὸ ἄρθρο ποὺ μνημονεύσαμε ὁ Fite ἀναφέρει: πῶς κάποιος πιτσιρίκος στὸ σχολεῖο τοῦ Ντάλας προεξοφλοῦσε ἕνα ἐπισκέπτη: «Ἄν δὲν ἔχῃς Tilaka καὶ δὲ φο- ρῆς περιδέραιο μὲ ξύλινες χάνδρες ὁ Yamaraja ὁ θεὸς τοῦ θανάτου θὰ σοῦ ξεριζώσῃ τὴν ψυχὴ καὶ θὰ σὲ κἀνῃ γὰ πῆς τὸ ἴδιο σου τὸ αἷμα!». Ἄν ἕμῳς δὴ τὸ σημάδι: ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου θὰ ἀναγνωρίσῃ ἀμέσως τοὺς «ἀφει- ρωμένους» στὸν θεό.

Τὰ μικρὰ παιδιὰ πρέπει γὰ ἐκπαιδευθοῦν γὰ γὰ ἀ- γνοοῦν τὸν πόνο καὶ τοὺς τραυματισμούς, ἀφοῦ «δὲν εἶμα- στε αὐτὸ τὸ σῶμα!». Ὁ Ν. Meyer γράφει: «Σὲ μιὰ στι- γμὴ μετὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖο ὁ ἐπτάχρονος Νάντα Μαχαρά- για ἀνοίγει: τὸ πιὸ ἀγαπητὸ του βιβλίον.

—Εἶναι χοντρό, εἶπε καὶ ἔδειξε δύο σελίδες μὲ ἔγ- χρωμες φωτογραφίες. Ἄν κανεὶς θράση κατόπουλα, θὰ τὸν θράσουν καὶ τὸν ἴδιο, πρόσθεσε καὶ ἔδειξε τὶς ζω- γραφίες στὸ βιβλίον: μιὰ γυναίκα ποὺ μαγειρεύει: πουλε- ρικά πνίγεται στὸ δοχεῖο μὲ δρασμένο λάδι.

Ἄν κάποιος σκοτώσῃ χήνα, θὰ ἔλθουν λιοντάρια καὶ σκυλιὰ, φίδια καὶ ἔρπετὰ γὰ τὸν κατασπαράξουν, εἶπε καὶ ἔδειξε στὸ βιβλίον ἕνα ἀστυνομικὸ γὰ σηκῶνῃ τὴ γρο- θιά του σ' ἕνα «ἀφειρωμένο» καὶ δίπλα ἕνα καταματω- μένον ἄνδρα μέσα σὲ δύο θράχους. Ἐνα ἄλλο παιδί ἐξή- γησε: Ἄν ἕνας ἀστυνομικός καταδιώξῃ κάποιον «ἀφει- ρωμένο στὸν Κρίσνα», θὰ ριφθῇ μέσα σὲ δύο μωλόπετρες καὶ δύο ἄνδρες θὰ τοῦ ρουφήξουν τὸ αἷμα!

Ὅταν ὁ Fite ἐπισκέφθηκε τὸ σχολεῖο τῶν Κρίσνα κάποιος μικρὸς φώναξε δείχνοντάς τον: «Ἐνας δαίμο- νας! Τοῦ δόθηκε ἡ ἐξήγησι: πῶς τὰ παιδιὰ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς «ἀφειρωμένους» σπάνια βλέπουν ἄλλο ἄνθρωπο» ἢ παρουσία του τοὺς προξενεῖ σόκ!

Ὁ Gert Meyer ἀναφέρθηκε στὴν εἰσήγησί του στὸ περιβάλλον τρόμου ποὺ καλλιεργεῖται ἀπὸ τὴν ὀργά- νωσι τῶν Κρίσνα. «Ἡ διάδοσι τοῦ συναίσθηματος τοῦ τρόμου εἶναι κάτι μεσαιωνικόν, ὅταν ἐξεικονίζετο ὁ Διά- βολος μαζί μὲ μεγάλα καζάνια λάδι: καὶ μέσα ἐρίπτον- το οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἐδῶ ἐπαναλαμβάνεται συνέχεια» «ἂν π.χ. σκέπτεσαι ἀγάπη, τότε ἀργότερα θὰ θασανισθῆς», εἶπε καὶ ἔδειξε σχετικὸ «ἐκπαιδευτικόν» βιβλίον τῶν Κρίσνα μὲ εἰκόνες γιὰ φρικτὰς τιμωρίας καὶ σιγηρὸς τρόμου. Παν- τοῦ παρυσιάζετο ὁ Διάβολος, παντοῦ παίζον τὸν πιὸ βασικὸ ρόλο οἱ δαίμονες. Ἐτσι, κατέληξε ὁ κ. Meyer,

παντοῦ θρίσκειται ἕνας δαίμονας: στὸ κρέας, σ' ἕνα καμ- μάτι: σαλάμι, θρίσκειται ἕνας δαίμονας...!

Κάτω ἀπ' αὐτὴν τὴν πραγματικότητα τὰ παιδιὰ ἀπο- προσανατολίζονται ὀλοκληρωτικὰ. Δὲν μποροῦν πιά γὰ «πατήσουν στὰ ἴδια τους τὰ πόδια»: εἶναι ἀδύνατο γὰ ζήσουν ἐλεύθερα στὴν κοινωνία, χωρὶς τὴν ὀμάδα.

Γι' αὐτὸ ὁ Fite ὑπογραμμίζει: πῶς οἱ ὑπεύθυνοι πρέπει πολὺ γὰ ἀνησυχῆσουν. Ἰστέρα ἀπὸ τέτοια συνε- χῆ «πνευματικὴ τροφοδοσία», ἄραγε τί συμβαίνει μέσα στὸ παιδικὸ μυαλοῦδάκι ὅταν κατάκοπα πέφτουν τὸ θρά- δου γὰ κοιμηθοῦν κάτω στὸ ἔδαφος; Σὲ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ φαίνονται καθαρὰ τὰ συμπτώματα τῆς κοπώσεως. Ὅμως αὐτὸ δὲν τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν τρόμο μιᾶς ἀποτυ- χίας. Ἐνα δεκάχρονο ἀγόρι ἀναστενάξε: «ἂν παρατή- σῃς τώρα τὴν προσπάθεια γὰ τὴ συνείδησι: τοῦ Κρίσνα, δὲν θὰ δεχθῆς ποτὲ πιά τὴν εὐκαιρία σ' αὐτὸ τὸν κόσμον». Γι' αὐτὸ πρέπει γὰ συνεχίσουν μὲ τὸ ναρκωτικὸ τῆς ψαλ- μωδίας τοῦ «Χάρε Κρίσνα».

«Ὁ Εἰσαγγελεὺς τῆς Φρανκφούρτης Schomberg αἰτιολογεῖ ὡς ἐξῆς τὸ φαινόμενο: Τόσο ὁ κοπιαστικὸς τρόπος ζωῆς ὅσο καὶ ἡ θρησκευτικὴ πίεσι: γὰ ἀπόδοσι μέσα στὴν αἴρεσι: τοῦ Κρίσνα σπάζουν τὴ δύναμι τῆς ἀντιστάσεως: ψαλμωδία ποὺ παρατείνεται: ἐπὶ ὥρες, ρυ- θμικὴ ψαλμωδία ποὺ ἀνέρχεται μέχρι ἐκστάσεως, ναρ- κώνει: τὴν προσωπικὴ σκέψι, παραλύει: τὴ θέλησι: αὐτὸ μπορεῖ γὰ ὀδηγήσῃ μέχρι ἀλλαγῆς τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς θελήσεως» (Ἄντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ψυχο- ναρκωτικά, σ. 48).

Ὁ Gerd Meyer ἀναφέρθηκε στὴν εἰσήγησί του στὸν Πύργο Ἡλείας σὲ Γερμανίδα νευρολόγο τῆς Αἰδελ- βέργης καὶ ὑπογράμμισε πῶς μὲ τὴ συνεχῆ ψαλμωδία τοῦ Χάρε Κρίσνα σχηματίζεται: στὸ σῶμα ἕνα εἶδος ναρ- κωτικοῦ καὶ ἔτσι, ἂν κάποιος ὀπαδὸς τοῦ Κρίσνα γὰ μακρὸ διάστημα σταματήσῃ τὸ διαλογισμὸ ἀρχίζει γὰ κρουῶνῃ καὶ γὰ τρέμη.

Κλείνοντας τὸ θέμα μας γὰ τὶς τρομακτικὰς ἀρνη- τικὰς συνέπειες τῆς «ἀγωγῆς» τῶν παιδιῶν στὴν κίνησι τῶν Κρίσνα σημειώομε καὶ τὸ δαιμονικὸ στοιχεῖο ποὺ ἀσφαλῶς παίζει: βασικὸ ρόλο. Τὸ περιοδικὸ Boody Monthly (Ἰανουάριος 1976) ἀναφέρεται: στὴν ἀφοῖ: πῶς ἡ ψαλμωδία διανοίγει νέες πνευματικὰς περιοχὰς, στὶς ὁποῖες εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπικοινωνία μὲ πνεύματα καὶ δαίμονες. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ γκουρού ἔλεγε: «Κάνομε ἐδῶ μερικὰ πράγματα σύμφωνα μὲ τὶς θεδικὰς συνήθειες καὶ ἰδιαιτέρως τὴν ψαλμωδία γὰ γὰ ἔχομε σὲ ἕνα ἄλλο κόσμον ἄλλη ὠφέλεια καὶ γὰ προσελκύομε πάνω μας (ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 284)

ΣΑΝ ΣΕ ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΗ ΒΑΣΙΛΙΔΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟ ΦΑΝΑΡΙ *

Τοῦ κ. Ἰ. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Ἡ μονὴ τοῦ Μπουλουκλή, κτίσμα νεότερο, εἶναι ἡ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὸ σεμνὸ κέντρο τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸ Οἰκουμηνικὸ Πατριαρχεῖο. Δυὸ ἱερεῖς ντυμένοι κανονικὰ μὲ τὰ ράσα τους, — ἔτσι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κυκλοφοροῦν στοὺς δρόμους, — καὶ μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ μουσάκι τους, πού προσιδιάζει στὴν πολιτικὴ περιβολὴ πού εἶναι ἀναγκασιμένοι νὰ φέρουν ἔξω ἀπ' τὴς ἐκκλησιὰς καὶ τὸ Πατριαρχεῖο, ἀφήνουν τὴν καρδιά τους νὰ ξεχειλίσει μὲ τὴν ἐθνικὴ μνήμη. Στὸ πίσω μέρος τοῦ Ναοῦ, στὴ σειρὰ οἱ τάφοι τῶν Πατριαρχῶν, ἀπέριττοι, ἄπλοοι, κὶ ἀνάμεσα τους, χωρὶς τίποτε τὸ ἰδιαιτέρο, τοῦ ὁραματιστῆ Ἀθηναγόρα. Ἄθελα τὰ τροπάρια τοῦ μνημοσύου σοῦρονται στὸ στόμα καὶ ψιθυρίζονται εὐλαβικά:

«εἰς τὴν κατάπαυσίν Σου, Κύριε, ὅπου πάντες οἱ Ἅγιοί Σου ἀναπαύονται...», «ὅπου χοροὶ τῶν Ἁγίων, Κύριε, καὶ οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς φωστῆρες...», «τὸ τριλαμπές τῆς μῆς θεότητος εὐσεβῶς δοῦσώμεν...» κὶ ἄλλα, ποῦρχοταν αὐθόρμητα στὰ χεῖλη.

Ἄν εἴμασταν ἄλλοι, ὁ τάφος τοῦ μεγάλου Πατριάρχου θάχε γίνε μνημεῖο περίοπτο. Ἐνὰ ἀξιοθέατο. Ἐδῶ, στὴν καρδιά τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅλα εἶναι ἄπλά, ταπεινά, ἀπέριττα καὶ ταυτόχρονα μεγαλειώδη κὶ ἐπιδητικὰ.

Γύρω στὸ μοναστήρι νεκροταφεῖα δικὰ μας κὶ ἄλλων ἐθνοτήτων. Στους χώρους αὐτοὺς περισσότερο ἴσως ἀπ' ἄλλοι ἀποτυπώνεται τὸ παρελθὸν μ' ὄλο τὸ σφρίγγος του. Καὶ σ' ἐκείνες τὶς τεράστιες ταφόπετρες, ποῦναι σωμμένες στὴν ἀλλή τοῦ Μπαλουκλή. Γραφές στὰ ἐλληνικά, μὰ καὶ τὰ καραμανλίδικα, μαρτυρίες πολυτιμὲς γιὰ τὸν ἱστορικὸ τοῦ γένους μας. Προσπαθεῖς νὰ διαβάσεις κάποιες ἀπ' αὐτές, ἀλλὰ ὁ ξεναγὸς διάζεται κ' οἱ ἄλλοι διάζονται. Ἀπέναντι πούλανε φτηνὰ ἀντικείμενα ἀπὸ ὄνυχα. Ἡ περιοχὴ λόγω τῶν νεκροταφείων εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐργοστάσια κὶ ἐργαστήρια πού καταργάζονται μάρμαρα καὶ ὄνυχες. Ἀναγκάζεσαι νὰ ἐγκαταλείψεις τὴν Παναγιὰ τὴν Μπαλουκλιώτισσα παίρνοντας μαζί ἕνα μπουκαλάκι μὲ τὸ θαυματουργὸ ἁγίασμα. Ἡ σκέψη σὲ παρηγορεῖ. Θὰ τὸ βάλλεις δίπλα στὸ νερὸ πού ἔφερε ἀπ' τὸν Ἰορδάνη. Εὐλογία καὶ θύμηση. Καθὼς τὸ λεωφορεῖο ξεκινᾷ, ἀφοῦ δαπανήθηκε περισσότερη ὥρα στοὺς ὄνυχες ἀπ' ὅτι στὸ παλαιότατο πατριαρχικὸ μοναστήρι, ξαναδέλεις τοὺς δυὸ ἱερεῖς στὴν ἐξώπορτα νὰ ἀποχαιρετοῦν συγκινημένοι. Τώρα πού λιγότεψαν οἱ ὁμογενεῖς τῆς Πόλης, τοῦτο οἱ ἐπισκέπτες ἀπ' τὴν Ἑλλάδα γεμίζουν τὶς πανίερές ἐκκλησιὰς, δίνουν ζωὴ στὰ προσκυνήματα.

Μετὰ τὸ νοικοκυραμένο, — κὶ ἄς πέρασε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου στὰ γεγονότα τοῦ '55, Μπαλουκλή, σὲ ἕνα

ἄλλο μοναστήρι, πολὺ πιδὸ διάσημο, τὴ μονὴ Στουδίου σὲ περιμένει ὁδύνη, πόνος καὶ θλίψη. Τὸ περίφημο κέντρο τῆς λαμπρότερης βυζαντινῆς παιδείας, ἔρημο, ἐγκαταλειμμένο, μισογκραμμισμένο, περιτριγυρισμένο ἀπὸ μουσουλμανικὰ μνήματα καὶ χαμόσπιτα, μὲ ρηγιαγμένο ἀκόμη καὶ τὸν μεταγενέστερο μινιάρé, ἀφοῦ οὔτε κὶ αὐτὸ γλύτωσε τὸν ἐξισλαμισμὸ, εἶχες τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ κατέρρεε πλήρως. Μερικὰ ὑποστηλώματα στὶς κολώνες του εἶχαν σαπίσει ἀπ' τὴν πολυκαρία. Ἐνὰ δοκάρé πάνω ἀπὸ τὴν πύλη κρέμονταν ἀπειλητικὰ γιὰ τὸν ἐπισκέπτη. Ἦταν τύχη πού τὸ γνώρισες. Ὁ χώρος δὲν εἶναι προσιτὸς στοὺς τουρίστες, ἀλλὰ μ' ἕνα μικρὸ «μπαχτσίσσι» ὅλα γίνονται. Κὶ ἔχεις κατέναντί σου τὸ ἄλλοτε μεγάλοπρεπο καθολικὸ. Μὰ τὸ μοναστήρι πρέπει νάτανε δόλοκληρη πολιτεία. Πόσα δάκρυα χύσανε ἐδῶ μέρα καὶ νύχτα οἱ ἀκοίμητοι μοναχοὶ τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, πόσες ἀγρυπνίες, πόσες μετάνοιες. Ἐκατοντάδες ἀσκητάδες μοχθοῦσαν στὴ μονὴ αὐτὴ σὲ ὅλα τὰ διακονήματα καὶ πιδὸ πολὺ στὴν ἀγιογραφία, τὴν ὕμνογραφία, τὴ διδλιογραφικὴ τέχνη. Καὶ ποιὸς ἀγνοεῖ τὸν Θεόδωρο Στουδίτη, Ὁσιο τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ἦταν ἡ ψυχὴ τῆς ἡ τοὺς Στουδίτες Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς κὶ ἀκόμη τοὺς Αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, πού κατέφυγαν ἐκεῖ περιβεβλημένοι τὸν μοναχικὸ χιτῶνα; Τώρα ἔξω ἀπ' τὸ μνημεῖο ἕνας πλανόδιος πούλαει σταφύλια, κάπὶ χρυσὰ ὀλοζώντανα τσαμπιά, καὶ κατακόκκινες ντομάτες. Ἀπέναντι ἕνα ἄλλοτε ἑλληνικὸ δημοτικὸ σχολεῖδὸ στέκει ἀκόμη ἐγκαταλειμμένο καὶ παραπονεμένο. Μόνον ἡ διπλανὴ ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου εὐπρεπισμένη, ὀλοκάθαρα, — λειτουργεῖται κάθε τόσο, — κρατᾷ ἀναμμένη τὴ φλόγα τῆς πίστεως μας. Τὴν ὥρα πού μπαίνει σφουγγαρίζουν, σκουπίζουν, φροντίζουν μὲ πολλὴν ἀγάπη τοῦτο τὸ Ναὸ, πού εἶναι ἡ συνέχεια...

Πρὶν νὰ ἐγκαταλείψεις τ' ἁγιασμένο χώμα, ρίχνεις μὰ τελευταία ματιὰ. Ἡ ἀνασαιμιά σου εἶναι βαριά. Σκηγνές φοριχτές περνοῦν ἀπ' τὸ νοῦ σου. Πυρκαϊές, σεισμοί, ὁ ἵπποτρόφος τοῦ Βαγιαζήτ, ἕνας Ἀλβανὸς πού γκρεμίζει τὸ Σταυρὸ καὶ σηκώνει τὸ μινιάρé. Γι' αὐτὸ εἶπαν τὸ Καθολικὸ, τὴν πανέμορφη βασίλικὴ τοῦ Στουδίου, τζαμί τοῦ ἵπποτρόφου. Μόνον μὲ τὴν ἰδιότητα, χωρὶς τὸ ὄνομά του. Ἀλλὰ νά, πού ὁ Θεὸς γκρέμισε τὸν προπέτη μινιάρé καὶ τὸ μνημεῖο ξαναγύρισε στὴ σιωπὴ καὶ τὴ γαλήνη του. Γιὰ νὰ εἴμαστε ὅμως δίκαιοι, πρέπει γὰ γράψουμε καὶ γιὰ τὸ μαγιασμένο πλῆθος, τὸν ἐξαγριωμένο λαὸ τῆς Βασιλεύουσας πού κόντεψε νὰ κατασπαράξει ἐδῶ ἀκριβῶς, ἔξω ἀπὸ τὴ βασίλικὴ τοῦ Στουδίου, τὸν Μακεδόνα αὐτοκράτορα Μιχαὴλ πέμπτο τὸν Καλαφάτη... Ἡ βία παντοῦ καὶ πάντοτε εἶναι κακὸς, πολὺ κακὸς σύμβουλος. Μὰ τώρα ἀπόλυτη γαλήνη βασίλει, μόνον ἡ φωνὴ ἄλλου πλανόδιου, πού πούλαει ἀργυσούς, ἕνο ποτὸ πού μὲ εὐχαρίστηση πίνουν οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἔρχεται νὰ διακόψει τὶς ἀναδρομὲς καὶ τὶς μνήμες πού ὁ χώρος σου ὑποβάλλει...

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 271 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἰωάννης Δαμασκηνὸς ὁ Χρυσορρόας.

ΙΩΩΣ οἱ δοθόδοξοι δὲν προσέχουμε ὄσο θά ᾤρεπε τὴν μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ τοῦ Χρυσορρόα, πὸν συμπίπτει μετὰ τὴν μνήμη τῆς ἁγίας Βαρβάρας (δ' Δεκεμβρίου). Ὁ λόγος ἀκριβῶς τῆς συμπίπτουσας αὐτῆς καὶ τὸ γεγονός δι' ἐλάχιστοι, ἐξὸν ἀπὸ πολλῶν λίγους, πάλι, μοναχούς, πὸν φέρουν τὸ ὄνομα Ἰωάννης, ἐορτάζουν αὐτὴν τὴν μνήμη, συνέβαλαν ἀπὸ τὰ περὶ αὐτὴν ἀπαρατήρητη ἢ ἐορτὴ σὺν ὅλῳ τῆς. Ἄν ὅμως ἀναλογισθῶμε δι' ἡ Ὀκτώηχος σὴ δόξα τῆς, πὸν τὰ στιχηρά τῆς ἀναστάσιμα τὰ ἀκοῦμε σιὸς ἐσπερινῶν καὶ τοὺς ὄρθρουσ κατὰ Κυριακῆς, ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἐξαισίων καταβασίων καὶ κανόνων, καὶ πολλὰ στιχηρά ἰδιόμελα, καθὼς καὶ τὰ περὶ φῆμα νεκρῶσιμα ἰδιόμελα, εἶναι μελωδήματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, μετὰ τὰ ὁποῖα κατενφραίνονται οἱ πιστοὶ σὴ λογικὴ λατρεία, ἵσως τοῦ ἀφιερῶσόμε τὴν πρόπουσα τιμὴ. Τὸ κἀνθισμα τῆς β' στιχηλογίας τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὁσίου μᾶς βοηθεῖ νὰ τὸν γνωρίσουμε καλύτερα ὡς ἕνα ἀπ' τοὺς μέγιστους μελωδοῦς: «Ἡδύφωνος ἀδλός, μεγαλόφωνος σάλπιγγ, κινάρα μελουργός, λιγυρὰ θεῖα λύρα, κινύρα παναρμόνιος, μουσικώτατον ὄργανον, ἐμπνεόμενον τοῦ Παρθακλήτου ταῖς αἰῶναι, ἀναδέδειξαι, ὦ Ἰωάννη, καὶ θέλγεις ἡμῶν τὰ νοήματα».

«Σαλπίζωμεν ἐν σάλπιγγι ἀσμάτων».

ΕΝΑ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἰδιόμελα τῆς δοθόδοξης ὑμολογίας εἶναι τὸ Δοξαστικὸ τῶν ἀνῶν τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Νικολάου (στ' Δεκεμβρίου) σὺν πανευφρόσυνον πλ. α' ἤχο, τὸ «Σαλπίζωμεν ἐν σάλπιγγι ἀσμάτων, σκιτισθώμεν ἐορτὰ καὶ χορεύσωμεν ἀγαλλόμενοι...». Ἡ φρασσεολογία αὐτὴ σὴν ἀρχὴ τοῦ τροπαρίου εἶναι πανηγυρικὴ, μετὰ ὅλη τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Σὴ συνέχεια, καλούμαστε ὅλοι σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι νὰ συνέλθουμε καὶ νὰ ἐφρημίσουμε: «οἱ ἐν νόσοις τὸν ἱατρὸν οἱ ἐν κινδύνοις τὸν ῥύστην οἱ ἀμαρτωλοὶ τὸν προστάτην οἱ πένητες τὸν θεοσαυρὸν οἱ ἐν θλίψει τὴν παραμυθίαν τὸν συνοδίτην οἱ ὁδοιπόροι οἱ ἐν θαλάσῃ τὸν κυβερνήτην οἱ πάντες τὸν πανταχοῦ θεομῶς προσφθάνοντα μέγιστον ἱεράρχην...». Τὸ τέλος τοῦ Δοξαστικοῦ εἶναι μιὰ πάντα ἐπικαιρὴ ἀποστοφῆ: «Πανάγιε Νικόλαε, πρόφθασον, ἐξελοῦ ἡμᾶς τῆς ἐνεσιώσης ἀνάγκης, καὶ σῶσον τὴν πόλιν σου ταῖς ἰκεσίαις σου». Δὲν θαρῶ πὼς ἀφήνει τὸ τροπάριον αὐτὸ κανέναν ἀπὸ ἡμᾶς ἀπρόσκλητο σὴ μνήμη τοῦ ἁγίου Νικολάου. Τὸ Δοξαστικὸ αὐτὸ εἶναι πράγματι ἕνα σάλπισμα καὶ ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν παγχαριστιανὴν τιμὴ καὶ ἐδλάθεια πρὸς τὸν ἅγιον Νικόλαο.

Ἡ ψαλτικὴ παράδοση
τοῦ ἁγίου Δωδεκαημέρου
στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

ΜΕ τὸν τίτλο «Χριστοῦγεννα — Θεοφάνεια» καὶ ὑπότιτλο «Ἡ ψαλτικὴ παράδοση τοῦ ἁγίου Δωδεκαημέρου εἰς τὸν πάνσεπτον πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως» κυκλοφόρησε, ἀπ' τὰ μέσα Νοεμβρίου, ἡ τρίτη σειρὰ πέντε δίσκων ἀπὸ ζωντανὴ ἠχογράφηση σὺν κέντρο τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸ Φανάρι, πὸν ἔκανε ὁ μουσικολόγος κ. Γρ. Θ. Σιάθης γιὰ λογαριασμὸ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρον Λονδίνου». Τὴν σειρὰ τῶν δίσκων, μετὰ σὲ καλλιτεχνικὸ κομί, συνοδεύει ἕνα δίγλωσσο 52σέλιδο Φυλλάδιον μετὰ ἐνδιαφέροντα κείμενα γιὰ ἐορτολογικὰ θέματα τῶν ἐορτῶν τοῦ ἁγίου Δωδεκαημέρου, καθὼς καὶ ἐγχρωμῆς φωτογραφίαι ἀπ' τὴν τέλεση τῶν ἀκολουθιῶν σὺν Φανάρι. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος, σὲ Πατριαρχικὸν Γράμμα, μετὰ τὰ λόγια ἐπευλογεῖ τὴν ἐκδοσιν: «Θωροῦντες τὴν νέαν ταύτην πολύτιμον προσφορὰν ὑμῶν... ὡς ἔκφρασαν τοῦ ἐνθέου ὑμῶν ζήλου πρὸς διάδοσιν τῆς ζωῆς φωτῆς τῆς λογικῆς λατρείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς σύμπαντα πὸν δοθόδοξον κόσμον καὶ πρὸς μετὰδοσιν τῆς λειτουργικῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ Πατριαρχικοῦ περιόλου τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἀσμένως ἀπονέμεμε τὴν πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν...».

«Ἡ μητρόπολις πασῶν τῶν ἐορτῶν».

ΕΙΝΑΙ πολὺ ἐπικαιρὴ μιὰ παράγραφος ἀπ' τὸ Φυλλάδιον τοῦ Δευκάματος αὐτοῦ τῶν πέντε δίσκων «Χριστοῦγεννα — Θεοφάνεια»: «Τὸ γεγονός τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ προῦπόθεσις ὅλων τῶν ἄλλων σταθμῶν τῆς σωτηρίας μας. Ἄν δὲν ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός, οὔτε θὰ βαπτίζοιαν, οὔτε θὰ δίδασκε καὶ θὰ θαυματουργοῦσε, καὶ τὸ κυριώτερον, οὔτε θὰ ὑπέφερε τὸ θεῖον πάθος καὶ οὔτε θ' ἀνασταίνοιαν. Δὲν θὰ ὑπῆρχε λύτρωσις καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μετὰ τὴν γέννησιν, ἀκριβῶς, τοῦ Χριστοῦ, ἡ σωτηρία μας εἶναι κινδύνη συντελεσμένη. Ὁ Θεὸς προσέλαβε τὴν σάρκα μας νὰ τὴν ἀθανάτισει. Ἡ θεῖα καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύσις ἐνώθησαν καὶ ὁ Θεάνθρωπος Χριστὸς ἔγινε ὁ μεσίτης μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ἀνθρώπων καὶ ἡ ἐγγύθησις τῆς μελλοντικῆς ἀνακαινίσεως τῶν πάντων. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστοῦγεννῶν εἶναι ἡ «μητρόπολις πασῶν τῶν ἐορτῶν», ὅπως τὴν ἀπεκάλεσε τὸ 386 σὴν Ἀντιόχεια ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (PG 48, 747),...».

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΣΩΤΗΡΙΑΣ

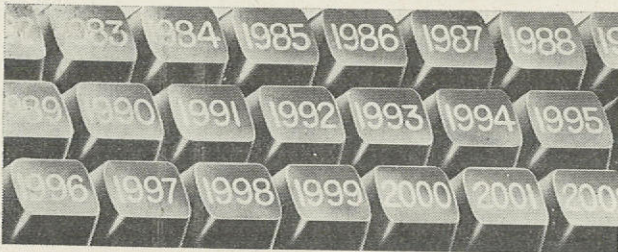
ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μὲ ἀφορμὴ ἓνα συνέδριο

Ποιές εἶναι οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες, οἱ ἀναζητήσεις, οἱ ἀγωνίες καὶ οἱ προσδοκίες τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου;

Μέσα στὴ ζοφερὴ κατάσταση τοῦ ἄγχους καὶ τῆς ἀγωνίας ποῦ διώνει ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ποῖ ὁ εἶναι τὸ μὴ νύμα ποῦ ἔχει; γὰρ προσφέρει ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Τύπος στὴν Ἑλλάδα σήμερα;

Πῶς θὰ μπορέσει νὰ διερμηνεύσει αὐτὸς ὁ Τύπος τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ πρὸς οἰκοδομὴ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, παράκληση τοῦ χειμαζόμενου καὶ πειραζόμενου λαοῦ καὶ νὰ γίνῃ ὑπογραμμὸς τῆς νέας ζωῆς, ἰδιαίτερα κάτω ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς ἀρχόμενης, σὲ σύντομο σχετικὰ χρονικὸ διάστημα, τρίτης χιλιετίας;

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Τύπος στὰ πρόθυρα τῆς τρίτης χιλιετίας...

Αὐτὰ ἦσαν τρία ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα ποῦ ἀπασχόλησαν τὸ Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου, ποῦ πραγματοποιήθηκε στὴν Ὁρθόδοξο Ἀκαδημία Κρήτης ἀπὸ 12 ἕως 17 Νοεμβρίου 1984, ὑπὸ τὴ συντονιστικὴ εὐθύνη τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδρύματος κ. Ἀλεξάνδρου Παπαδερῶ καὶ συγκέντρωσε ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκδότες καὶ συντάκτες Ἐκκλησιαστικῶν ἐντύπων, ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν¹.

Τὸ συνέδριο προχώρησε σὲ ἄξιες λόγου ἐπισημάνσεις, ποῦ ἀναφέρονταν στὸ σύνολο τῶν διαστάσεων λειτουργίας ἐνὸς Ἐκκλησιαστικοῦ ἐντύπου, ὅπως:

- ταυτότητα τοῦ φορέα ποῦ τὸ ἐκδίδει (ἐπίσημο ὄργανο μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας: συνοδικό, μητροπολιτικό, ἐνοριακό ἢ ἰδιωτικό)
- ταυτότητα τῶν συντακτῶν, συνεργατῶν καὶ παραληπτῶν του
- ἀριθμὸ ὑπαλλήλων, φύλλων καὶ ἀναγνωστῶν
- κόστος ἐκδόσεως
- βασικὸ χαρακτήρα τοῦ ἐντύπου (γενικὸ ἢ εἰδικό, ἐπιστημονικὸ ἢ ἐκλαϊκευτικό, οἰκοδομῆς)
- συχνότητα κυκλοφορίας

— τρόπο διακινήσεως (συνδρομὲς ἢ ἐλεύθερες πωλήσεις)

— ἀριθμὸ σελίδων

— στόχους, προβλήματα ποῦ ἀντιμετωπίζει, ἱκανοποίηση ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα.

Οἱ συνέδριοι ἔκαμαν ἐπίσης συγκεκριμένες προτάξεις γιὰ τὴν καλύτερη δυνατὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐντύπων καὶ τῆς βελτίωσής τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς μορφῆς τους ὥστε νὰ ἐπανεύρουν τὴ «φιλοκαλική» παραδοσιακὴ αἰσθητικὴ ποιότητα ἐμφανίσεως τῆς Ὁρθόδοξης. Μεταξὺ ἄλλων πρότειναν:

— ὀργάνωση τακτικῶν συναντήσεων γιὰ τοὺς ἐκδότες καὶ τὰ στελέχη Ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου

— ὀργάνωση σεμιναρίων Ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας γιὰ τοὺς ἴδιους

— προσθήκη στὰ προγράμματα σπουδῶν τῶν Ἱερατικῶν καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν ἰδιαίτερου μαθήματος γιὰ τὴν ἀσκηση στὸ γραπτὸ λόγο, μὲ ἀναφορὰ στὶς ἀξιώσεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας καὶ τῆς χρήσεως τῶν μέσων μαζικῆς ἐπικοινωνίας

— διερεύνηση μὲ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ μέσα τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἐντύπου

— μελέτη τῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴ δημιουργία Κέντρου Τεκμηρίωσης καὶ Πληροφορήσεως, ποῦ θὰ εἶναι στὴ διάθεση τῶν συντακτῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ κοσμικοῦ Τύπου. Αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ ἀνάλογη διεύρυνση τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ Κέντρου Βιβλίου καὶ Ἐπικοινωνίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Σωτήριος λόγος

Ἐὰν κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομο «μία τις δέδοται Θεραπείας ὁδός, ἢ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία» (Migne PG 48, 665), ὁ λόγος αὐτὸς καλεῖται γὰρ εἶναι λόγος ποιμαντικὸς. Νὰ εὐ-αγγελίζεσαι, δηλαδή, ἄγγελμα ζωῆς, ἐνεργοποιώντας τίς δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς διακονίαν τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

Ἡ καλὴ «μεγάλῃ» ἀγγελία τοῦ ἀγγέλου πρὸς τοὺς ποιμένες, «ὅτι ἐτέθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ» (Λουκᾶ α' 11) μεταδίδεται ἀπὸ τοὺς ὁσκοὺς ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς σημερινούς ποιμένες τῶν λογικῶν προβάτων ὡς μὴ νύμα σωτηρίας πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Εἶναι, πραγματικά, μεγάλη ἢ εὐθύνη τῶν ποιμένων

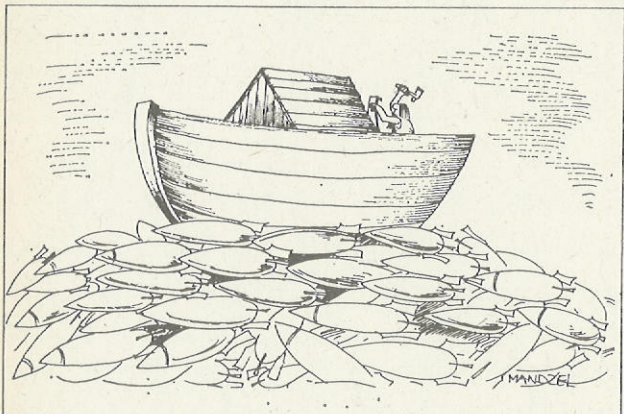
ώστε να μη κρατήσουν το σπουδαίο αυτό μήνυμα μόνο για τον εαυτό τους, αλλά να το μεταδώσουν υπεύθυνα και αθηντικά και να το αναμεταδίδουν συνεχώς σε όλα τα πλάτη και μήκη του πληρώματος της Οικουμένης με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους².

Σε μία εποχή καταγισμού πληροφοριών, καθολικής πληροφορήσεως, «πληθωρισμού λόγου» και ταυτόχρονα «πληθωρισμού λεξιπείας», ο προφορικός και γραπτός, ηλεκτρονικός και έντυπος, εικονικός και άεικονικός λόγος της Εκκλησίας καλείται να δίδει «πληροφορία πίστωσης» (Εβραϊσμός 1' 22) και να μεταδίδει με δεδαϊότητα την επαγγελία της πραγματικότητας της σωτηρίας δια του Σωτήρος Χριστού (πρβλ. Ρωμαίους δ' 16).

Προϋποθέσεις

Προϋπόθεση βέβαια αυτού είναι, ο εκκλησιαστικός λόγος να αποκτήσει αὐτοσυνοειδησία της ταυτότητάς του. Τότε, όχι μόνο θα δυναθεί να επιτελέσει πλήρως την αποστολή του, αλλά και, σύμφωνα με την άποψη των συνέδρων, «θα προσλάβει, θα εξάγει και θα αναδείξει τις άγαστες δυνάμεις και προσωπικές που συνυπάρχουν στη σύγχρονη κοινωνία, την επιστήμη και την τεχνολογία» και θα γίνει: έλεγχοτικά κριτικός, εντός και εκτός των τειχών, χωρίς φόβο, πάθος και υπερβάλλοντα ζήλο, στα πλαίσια πάντα του ορθόδοξου ήθους και ύφους.

Τότε μόνο, με γνώμονα την αγάπη που έξω βάλλει τον φόβο, και την οικοδομή του σώματος του Χριστού θα μπορούσε να συνεργασθεί με τις πιο πάνω δυνάμεις σε ένα κοινό άγώνα για άληθινή ειρήνη, έλευθερία και δικαιοσύνη αιτήματα πανανθρώπινα, που τόσο επίμονα και επίκαιρα προβάλλει αυτόν τον καιρό ή αγία μας Εκκλησία «έν αναμονή των Χριστουγέννων»³ και για τα όποια οι άνθρωποι αυτής της γής εύδοκούν και συνευδοκούν.

... θα μεταδώσει μήνυμα σωτηρίας στο άγχοσ και την άγωνία του σημερινού ανθρώπου;

Υψηλή πράγματι: άποστολή που άπαιτεί να έντοπισθούν προτεραιότητες στόχων και μέθοδοι προς έπίτευξη του προκειμένου σκοπού. Έτσι, το συνέδριο κατέληξε σε μία σειρά «πρακτικών» προτάσεων και άποφάσεων, τις όποιες κατέγραψε συνοπτικά μέχρις ότου έτοιμασθούν τα πλήρη Πρακτικά.

Τις προτάσεις και άποφάσεις αυτές του συνεδρίου

συμφώνησαν οι συνέδριοι να προωθήσει ή έκλεγεσία έκτελεστική έπιτροπή, ή όποια και θα ένημερώσει: υπεύθυνα σε συνεργασία με τη συγγογιστική έπιτροπή του συνεδρίου τις Έκκλησίες Έλλάδος, Κύπρου, Κρήτης και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, και θα ζητήσει να εύλογήσουν την όλη προσπάθεια επ' άγαθό της Εκκλησίας, όπως σημειωνόταν στο δελτίο τύπου που κυκλοφόρησε άναφορικά με την πρόσδο των έργων του Συνεδρίου.

«Ότι έτέχθη ύμιν σήμερα σωτήρ».

Δεσπομέρεια εικόνας της άγιογράφου Αίας Παπαγεωργαπού (άπό τοιχογραφία της Ί. Μονής Έψηλού Μυτιλήνης).

1. Ό γράφων συμμετείχε ως εκπρόσωπος του επισήμου δελτίου της Εκκλησίας της Έλλάδος «Εκκλησία» και από τη θέση αυτή έπιθυμεί να εύχαριστήσει την Έποπτεύουσα Συνοδική Έπιτροπή των εκκλησιαστικών περιοδικών και τον Δευθυντή, Καθηγητή Εδάγγελο Θεοδώρου για την τιμητική άποστολή του στο συνέδριο.

Ό αριθμός των εντύπων αυτών ύπολογίσθηκε περίπου σε δύο εκατοντάδες. Στα πλαίσια του συνεδρίου λειτουργήσε Έκθεση Έκκλησιαστικού Τύπου από την Έλλάδα και το Έξωτερικό. Έπιστημαίνουμε τη «Α' Έκθεση Έκκλησιαστικού Τύπου», που είχε γίνει τον Ιούνιο του 1983 στός Πύρε - Ρόμη του περιοδικού Τύπου του Έργου Προεδρίας και το άφιέρωμα του «Έφημερίου» (τεύχη Αδούστου και Σεπτεμβρίου 1983) στον έλληνορθόδοξο εκκλησιαστικό Τύπο με συμβολές των Νέστορα Μάτσα, Δημήτρη Φερούση, Γιάννη Χατζηφώτη και Τάκη Φαράκη. Το όλικό αυτό κυκλοφόρησε και ως άνάτυπο, σε έπιμέλεια του Ι. Μ. Χατζηφώτη, Δευθυντού του Γραφείου Τύπου της Ί. Συνόδου της Εκκλησίας της Έλλάδος, με τον τίτλο Έπετηρίδα Έκκλησιαστικού Τύπου (Αθήνα 1983, 60 σ.). Βλ. και την πρόσφατη έκδοση της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Πληροφοριών Έπετηρίδα του Έλληνοκό Τύπου, που περιλαμβάνει τις 2.000 έφημερίδες και περιοδικά που κυκλοφορούν σε όλη την Έλλάδα (Αθήνα 1984).

2. Έφόσον στόχος μας είναι ή μετάδοση του μηνύματος και ή επικοινωνία, θα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα οι γενικές και ειδικές συνθήκες που εύνοούν αυτήν την επικοινωνία. Βλ. το άρθρο μου, Δυσκολίες επικοινωνίας, στον «Έφημεριο» της 15 Μαΐου 1984, σ. 120 - 122' επίσης το άρθρο του Δ. Κ. Μαγκλιέρα, Η μεγάλη δύναμη της πληροφορίας στην κοινωνική επικοινωνία, στην έφημερίδα «Καθημερινή» της 8 Σεπτεμβρίου 1984.

3. Βλ. την όμώνυμη έκδοση της Άποστολικής Διακονίας με όπότιτλο: Έπιλογή ύμνων προς καθημερινή προσευχή, Αθήνα 1972, 344 σ.

Ἐπίσκεψη τοῦ βασιλιᾶ τῆς Οὐγκάντα τὸ 1964 στοὺς Ῥαδιοθαλάμους τῆς Α. Δ. Συνοδευεταί ἀπὸ τὸν τότε Γεν. Δ/τῆ κ. Α. Φυτράκη καὶ ἄλλους.

Ἑ
ποιμαντικὴ
ἐπικοινωνία
ἑξήμερα

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τοῦ κ. Δ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Παράλληλως ἤρχισαν καταβαλλόμενα ἐνέργεια καὶ διὰ τὴν ἐν καιρῷ ἀπόκτησιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἰδίου Ραδιοσταθμοῦ, ἵνα δύναται Ἀυτὴ νὰ ἐπικοινωνῇ ἀπ' εὐθείας δι' ἰδίων μέσων καὶ ραδιοφωνικῶς μετὰ τῶν τέκνων Ἀυτῆς. Εἰς τὴν ὑπερσίαν τῆς Ἀπ. Διακονίας ἔχει ὑποβληθῆ ἤδη ἡ πρώτη προμελέτη τῆς ἐγκαταστάσεως ἐκκλησι. Ραδιοσταθμοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπόκτησιν θεωροῦμεν οὐ μόνον ἀναγκασιότατην, ἀλλὰ καὶ ἐφικτὴν καὶ μάλιστα διὰ τὸ προσεχές μέλλον».

«Ὁ δ ρ ό μ ο ς τ ῆ ς ζ ω ῆ ς».

Συστηματικὰ, ὡστόσο, προγραμματισμένα, μὲ γνώση καὶ εὐθύνη, ἡ Ἐκκλησία ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖ τὰ ἐρτζιανὰ κύματα ἀπὸ τὸ 1959-1960, (Ἀπόφ. Κ.Δ.Σ. τῆς 1.2.1960) καὶ μέχρι σήμερα μεταδίδει: σὲ ἡμερομηνίας καὶ προσαρμοσμένους στὰ ἐκαστοτε αἰσθητικὰ καὶ τεχνικὰ δεδομένα τόνους τὰ μηνύματά της καὶ τὰ καλὰ νέα της.

Στὴν πρώτη ἐκπομπή «Ὁ δ ρ ό μ ο ς τ ῆ ς ζ ω ῆ ς», τῆς 27ης Μαρτίου 1960 τονίζαμε χαρακτηριστικὰ:

«Εἶναι ἄξιο ἰδιαίτερης προσοχῆς, ἀγαπητοὶ ἀκροατές, τὸ γεγονός ὅτι: σήμερα ἡ Ἐκκλησία ἐγκαινιάζει ἀπὸ τὸν Κ.Ρ.Σ.Ε.Δ.Ε. (ΕΡΤ 2) νέα προγράμματα ἐκπομπῶν. Οἱ ἐκπομπές αὐτές, ἐκτός ἀπὸ τὴν κατευθύνσει πάνω στὰ σύγχρονα ζητήματα τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ζωῆς, τὴν διδασκαλίαν, τὴν νοηθεσίαν, τὴν λειτουργικὴ ἐπικοινωνία καὶ τὴ γενικότερη βοήθειαν, θὰ προσφέρουν καὶ ἄλλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ἐγγυημένης ἀξίας, πού θὰ μπορούν νὰ συγκροτήσουν ἕνα ἀκρόαμα τερπνόν, ἀλλὰ καὶ θαθεῖα δημιουργικό. Εἶναι ἄπειρος ὁ πλοῦτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας κληρονομιάς, πού μὲ

τὸν καιρὸ, θὰ διαπιστώσουν οἱ ἀκροατές μας ὅτι παρέχει ἀληθινὴ ὁμορφιὰ καὶ χαρὰ στὴ ζωὴ καὶ δίνει ἀφορμὴν γιὰ ἀνώτερες σκέψεις...

»Οἱ νέες αὐτές ἐκπομπές τῆς Ἀπ. Διακονίας, ἐκτός ἀπὸ τὴν προσφορὰ τῶν πλούσιων θεμάτων, θὰ ἔχουν καὶ τὸν σκοπὸ μιᾶς εὐρύτερης καὶ πιὸ στενῆς ἐπικοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας μας, μὲ τοὺς ἀνθρώπους πού διψᾶνε ἀληθινὰ γιὰ κάτι καλύτερο, πού προέρχεται ἀκριβῶς ἀπ' αὐτῆ, τὴν πιὸ καθαρὴ πηγὴ τῆς ζωῆς.

»Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ ἐκπομπές μας δὲν θὰ εἶναι μόνον "δόσεις", ἀλλὰ καὶ "ἀντιδόσεις". Μιὰ "ἀντιδοσις" πού θὰ ἀποτελεῖ τὴ δημιουργικὴ συμμετοχὴ ὅλων τῶν ἀκροατῶν καὶ φίλων μας. Μὲ τὴν πολυτιμὴν γνώμην τους, τὴν συνεργασίαν καὶ ἀκόμα τὴν προσφορὰ τους, θὰ μᾶς ἐνισχύουν ἀποτελεσματικὰ σ' αὐτῆ, τὴν νέα μας ραδιοφωνικὴ προσπάθεια. Προσπάθεια πού καθημερινὰ θ' ἀπλώνεται ὁλοένα καὶ περισσότερο στὴν ψυχὴν τοῦ εὐγενικοῦ λαοῦ μας. Τοῦ πιστοῦ καὶ εὐλαβικοῦ, ὀρθόδοξο λαοῦ, πού πάντα δέχεται κάθε καλὸ καὶ ὠραῖο στὸν ἀγῶνα του».

Τὸ κείμενο - ἑμίλια, πού ἀκολούθησε στὴν πρώτη αὐτῆ ἐκπομπή, ἦταν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἰωάννη Καρμίρη, μὲ θέμα: «Ὁρθοδοξία».

Ἀπὸ τότε ἡ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ τήρησε καθοδηγητικὰ, ὅλες τὴς προγραμματικὴς ἐξαγγελίες της. Ἐφερε τὰ θρησκευτικὰ, ραδιοφωνικὰ μηνύματα μέσα σὲ κάθε ἑλληρικὸ σπίτι.

Γιὰ πρώτη φορὰ συστηματικὰ μεταδίνονταν, μὲ ὅλες τὴς σύγχρονες τεχνικὴς καὶ αἰσθητικὴς ἀπαιτήσεις σκέτες, θέατρο, χρονικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης ἐκκλ. εἰδήσεις, συνεντεύξεις, ἐμίλιες, ρεπορτάζ, εὐαγγελικὰ κηρύγματα, σχόλια καὶ ἐρμηνεῖα πατερικῶν κειμένων, παρουσίαση βιβλίων, μορφῶν τῆς

(* Σύνεχεια ἐκ τῆς σελ. 269 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους.

Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, θεμάτων ιστορίας, δυζαντινής τέχνης και θεολογίας, έσωτερικής και έξω-τερικής Ιεραποστολής, οικουμενικής κίνησης κ.λπ.

Γινόταν δηλ. μιὰ πλούσια χρησιμοποίηση όλου του εκκλησιαστικού, αλλά και τεχνικού, ραδιοφωνικού ύλι-κού γιὰ ένα, όχι μόνο πνευματικό, αλλά και καλλιτεχνικό ακρόαμα, όπως έγραφε και ο αλησμόνητος Ντίμης Ἀποστολόπουλος στο δοκίμιό του «Εικαστική και ακου-στική τέχνη»:

«Η ραδιοφωνική έκπομπή, είναι τυλιγμένη με τὸ μυστήριο τῆς συμπαρουσίας τοῦ ἄνθρωπου και τοῦ ἄνθρωπου ἤχου, τοῦ λόγου και τῆς μου-σικῆς. Καὶ αὐτὸ τὸ μυστήριο ποὺ ἔχει τὴ δύναμη γὰ χαράξει δρόμους θατοῦς, συνεπαίρνει τὸν ἄν-θρωπο, συναρπάζει τὴν προσοχή του και τὸν ἀναγκά-ζει: γὰ κλείνει τὰ μάτια και γ' ἀφήνεται ἀδέ-σμευτος ἀπὸ θεατὰ στοιχεῖα, στίς ὑπαγορεύσεις, στίς μαγικές και ὑποβλητικές ὑπαγορεύσεις τῆς ἀκοῆς».

Μὲ τὴν ἐρτζιανή αὐτὴ προσπάθεια, ποὺ εἶχε ξεκι-νήσει ἀπὸ τὸ μηδέν, γινόταν τὸ μεγάλο δῆμα! Ἡ Ἐκ-κλησία ἦταν τώρα παρούσα με τὸ Ραδιόφωνο, τὸ σύγ-χρονο αὐτὸ μέσο - δῶρο τοῦ Θεοῦ, στὴ σωστὴ ἐνημέρω-ση και πνευματικὴ ἐπίσχυση τοῦ λαοῦ. Δινόταν ἡ εὐκαι-ρία σ' ἕνα πλήθος ἀκροατῶν γ' ἀκούσουν και τὴν «ἄλλη» ὄψη τῶν πραγμάτων και μάλιστα, πολλές φορές, όχι και σὲ τόσο εὐνοϊκὸ κλίμα.

Θὰ ἦταν ὅμως ἄδικη παράλειψη ἂν, στὸ σημείο αὐ-τό, δὲν μνημονεύαμε ὄλους ἐκείνους, ποὺ, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Σ.Ε. Μητροπολίτες, καθηγητὲς Πανεπιστημίου, ἱερεῖς και λοιποὺς κληρικούς, στάθηκαν θερμοὶ συμπαραστάτες, βοηθοὶ και ἀλληλέγγυοι: στὸ ἔργο μας.

Αὐτοὶ προέρχονταν ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς ραδιοφωνικῆς δημοσιογραφίας, τῆς διοίκησης τῶν δύο καναλιῶν (Κ.Ρ.Σ.Ε.Δ.Ε. και Ε.Ι.Ρ.Τ.), τῶν ἡθοποιῶν και τῶν ἐκφω-νητῶν.

Στὸ χῶρο τῆς διοίκησης τῶν δύο Ραδιοπομπῶν, μπο-ρῶ νὰ θυμηθῶ με νοσταλγία (μερικοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὴ ζωὴ) και θερμὲς εὐχαριστίες τοὺς: Κώστα Ἀσημακό-πουλο, Νίκο Ζιώγα, Γιάννη Καλογερόπουλο, Λάμπρο Κορομηλά, Νέστορα Μάτσα, Θεόδωρο Μήλη, Νίκο Μουρ-νάκο, Χαρ. Νικολακόπουλο, Σωτήρη Νικολοῦδη, Λιάκο Χριστογιαννόπουλο, Μάνο Χωροανόπουλο και ξεχωριστά, τὸν τότε διευθυντὴ τοῦ Κ.Ρ.Σ.Ε.Δ.Ε., Ἡλία Στεργιό-πουλο.

Ἀπὸ τοὺς ἐκφωνητὲς στενοὶ συνεργάτες τῆς ἐκπομ-πῆς ὑπῆρξαν και μερικοὶ παραμένον ἀκόμα: ὁ Γιώργος Κάρτερ, ἡ Διδὼ Πετροπούλου, ἡ Πόλλη Νέρη - Φλα-μέγκου, ὁ Στάθης Γαδάκης, ἡ Λυδία Γεωργουτζοῦ, ὁ ἠχολόγητος Γιάννης Μαρμαράς και ὁ μακαριστὸς Δημή-τρης Μαρμαράς.

Στοὺς ἄμισους συνεργάτες μας συγκαταλέγονται ἀ-κόμα ὁ Γιάννης Καλτέκης, ὁ Βασίλης Ἀνακιάδης και ὁ Τάκης Κίσκυλας.

Πολλοὶ εἶναι και οἱ ἡθοποιοὶ ποὺ ἔλαβαν με προθυ-μία μέρος στίς ραδιοφωνικὲς παραγωγές και κύρια στὰ θεατρικὰ σκέτες - χρονικά ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μαρτύρων και ἁγίων τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἀνάμεσά τους ἦταν: ἡ Ἐλσα Βεργή, ὁ Σπύρος Κα-λογήρου, ἡ Θεανὼ Ἰωαννίδου, ὁ Νίκος Κοῦρος, ὁ Θεόδ.

Ἐξάρχος, ὁ Γκίκας Μπινιάρης, ἡ Τάνια Σαβδοπούλου, ἡ Καίτη Λαμπροπούλου, ὁ Γρηγόρης Βαφειάς, ὁ Χρί-στος Κατσιγιάννης, ὁ Βασίλης Μαυρομμάτης, ὁ Τρύφων Καρατζάς, ὁ Γιάννης Βογιατζής, ὁ Στέφανος Ληναῖος, ἡ Μ. Ἐγυπίδου, ὁ Κ. Γεννατάς, ἡ Καίτη Ἀσπρέα, ἡ Κάκια Παναγιώτου, ὁ Λουκιανὸς Ροζάν, ὁ Χάρης Πα-ναγιώτου, ὁ Γιώργος Μετσόλης, και ἄλλοι.

Ἡ Ἐκκλησία δηλ. χρησιμοποίησε ὄλο τὸ τεχνικό, καλλιτεχνικό και ἄλλο δυναμικὸ τῆς Ἀθήνας, γὰ νὰ μπορέσει: νὰ δώσει, μέσα στὰ ἔρια τῆς πνευματικῆς και ποιμαντικῆς εὐθύνης τῆς, τὴν εὐαγγελικὴ παρουσία τῆς με ἄρτιο τρόπο. Δὲν ἔκανε αὐτοσχέδιασμούς σὲ καμιά περίπτωση. Οὔτε ἀρκέστηκε στὸ ἑλληνικὸ «δαιμόνιο». Ἀλλὰ με προοπτικὴ, καθημερινὸ, θεωρητικὸ καταρτισμὸ και πρόγραμμα, κατάφερε νὰ ἔχει: μιὰ συνεχὴ ἐπαφή με τοὺς ἀκροατὲς και μέσα στὸ σύγχρονο ἀστικὸ περιβάλ-λον, ἀλλὰ και στὴν ἐπαρχία, νὰ ἔχει ἕνα ἐκανοποιητικό, ἐρτζιανὸ παρὼν 25 χ ρ ό ν ι α, χωρὶς καμιά δια-κοπή. Γιὰ τὴν ἱστορία και μόνο ἀναφέρουμε, ὅτι μόνο ἕνα Σάββατο δὲν μεταδόθηκε ἡ ἐκπομπὴ μας, ἐπειδὴ τὴν ἴδια ὥρα εἶχε ζωντανὴ ἀναμετάδοση παδοσφαιρικοῦ ἀγῶ-να ἑθνικῶν ἐμάδων.

Ἔτσι: ὁ λαός, εἶχε τὴν εὐκαιρία γ' ἀκούσει, γὰ μά-θει: και νὰ συνειδητοποιήσει: μερικά πράγματα, σὲ ἐπο-χές ποὺ τὸ ραδιόφωνο ἦταν κυρίαρχη, μαζικὴ πηγὴ ἡ πληροφόρησης και ἐπηρεασμοῦ τοῦ κοινού.

«Κάτι: ποὺ δὲν γράφτηκε εἶναι: σὰν γὰ μὴ συνέδρη». Κι: ἐπειδὴ αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν στὴν Ἐκκλησία εἶναι ἀνάγκη νὰ μαθαίνονται: γὰ νὰ ἐδραιώνουν κάποια πα-ράδοση και στὸ χῶρο αὐτό, τὸν ἐρτζιανὸ, εἶναι: περισσό-τερο ἀπὸ ἀπαραίτητο γὰ καταχωροῦνται: γὰ τὸν ἐντοπι-σμὸ τῶν λαθῶν και τὸ προχώρημα στὸ μέλλον.

Τὸ παλιὸ κτίριο τοῦ Κ.Ρ.Σ.Ε.Δ.Ε. (EPT 2)

Μ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν αἰσθηση, πιότερο τοῦ αὐτοέ-λεγχου, τῆς ἐδραίωσης κάποιας παράδοσης και τῆς πα-ρουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ πολὺ νωρὶς, στὴν ἠλεκτρο-νικὴ τεχνολογία, σημειώνουμε ἐνδεικτικὰ μερικά νού-μερα:

Στὰ 25 χρόνια τῆς ἐκπομπῆς «Ὁ δ ρ ό μ ο ς τ ἦ ς ζ ω ἦ ς», μεταδόθηκαν συνολικά 1.300 προ-γράμματα, ποὺ κάλυψαν 433 ραδιοφωνικὲς ὥρες. Αὐτὰ ὄλα περιλαμβάνονται: σὲ 9.000 περίπου δακτυλογραφη-μένες σελίδες. Στίς ἐκπομπές αὐτές συγκαταλέγονται: και 100 περίπου εἰκοσάλεπτα ἢ ἡμίωρα θεατρικὰ σκέτες πού,

ώς περιεχόμενο πολλά, μεταδόθηκαν για πρώτη φορά από το ελληνικό ραδιόφωνο όπως, π.χ. ο «Κοσμίς ο Αιτωλός», ο «Κύριλλος και Μεθόδιος», ή «Φιλοθέη Μπενιζέλου» κ.ά. Τώρα όλα αυτά αποτελούν θησαυρίσματα και πείρα, πνευματικό και άρχαιολογικό υλικό της «Ραδιοφωνικής Υπηρεσίας» της Εκκλησίας.

Η θρησκευτική αυτή έκπομπή, όπως και μερικές άλλες παρόμοιες από ιδιώτες στην Αθήνα και τις Ήρες Μητροπόλεις στους τοπικούς Ραδιοφ. Σταθμούς, αποτέλεσαν και αποτελούν μια δάση μέσα στην τυποποιημένη από χρόνια κουλτούρα των μέσων μαζικής πληροφόρησης του κοινού.

Το κοινωνικό, νεοελληνικό σύστημα εξακολουθητικά ενδιαφέρεται μόνο να περνάει στο λαό μηνύματα που εξυπηρετούν εφήμερες και ασθενέστατες κατασκευές, ιδέες, φόρμες και προκλήσεις, που εξυπηρετούν συνήθως κωδικοποιημένες, μετριότατες πληροφορίες και στόχους.

Μπορείς όμως να στηρίξεις ένα ακροατήριο ή τους θεατές, ή ένα δλόκληρο λαό μόνο με ειδήσεις, ψυχαγωγία, άθλητισμό και πολιτικό πλουραλισμό;

Δεν θα πρέπει να έχεις, πέρα από τα όρια κάποιας ήθικης και πολιτικής άγωγής, και μερικές εθνικές παραμέτρους; Κάποιες, ζωές, απαντήσεις ή διόδους στη μοναξιά του ανθρώπου; Στον πόνο του; Στην αναζήτησή του για μια ποιότητα ζωής, όχι μόνο υλική και χοϊκή;

Πώς θα φύγει; λ.χ. ο νεοελληνας από το τέλμα και τα θολά νερά του ένστικτου βίου και του εφησυχασμού; Πώς θα πετάξει τις στάχτες από τα μάτια του, που του ρίχνουν καθημερινά κάποιοι άτσίδες ψευτοπροφήτες, καιροσκόποι; - κουλτουριάρηδες, ύποπτοι ιδεολόγοι, ξενόφερτοι «μάγοι»;

Δεν είναι μόνο τα συρματοπλέγματα, που εμποδίζουν τις παραλίες μας, για ένα άνοιγμα προς το ελεύθερο πέλαγο. Μά είναι και κάποιες άλλες, άγκυρωτές περιφράξεις, που δεν αφήνουν το νοῦ και την ψυχή για μετασχηματισμούς της προσωπικής και κοινωνικής ζωής μας σε βαθύτερους στόχους. Σαφέστατα μεταφυσικούς.

Κι αυτή την έλλειψη. Αυτή τη σκόπιμη άγνοια κάποιων άλλων μορφών έκφρασης, βίου και στάσης στα προβλήματα που περιζώνουν την ανθρώπινη αταπάτη, έρχονται: ακριβώς να συμπληρώσουν παρόμοιες ραδιοφωνικές, ή κάποιες τηλεοπτικές έκπομπές.

Σ' αυτό ακριβώς το θετικό χώρο βρίσκεται, με την ήμερη και χαμηλή έρτζιανή φωνή της, και η έκπομπή μας «Ο δρόμος της ζωής». Που δίχως έξουσία, δίχως προπαγανδιστική διάθεση ή κατευθύνσεις κάποιου Κομμισαριάτου, μιλάει για την αλήθεια του Εὐαγγελίου. Για τις δλοκάθαρες δομές μιας άλλης κοινωνίας, που με τις έγγυήσεις της γνησιότητας, συγκροτείται από δικαιοσύνη, ειρήνη, ελευθερία, αγάπη και το δράμα μιας αδελφότητας όλων των ανθρώπων.

«Ραδιοφωνική Υπηρεσία».

Αλλά εκτός από την τακτική εβδομαδιαία έκπομπή «Ο δρόμος της ζωής», ή ιδρυμένη στο μεταξύ «Ραδιοφωνική Υπηρεσία» της Αποστολικής Διακονίας, πραγματοποίησε και μερικά θέματα για διεύρυνση των στόχων της.

1. Έκανε παραγωγή ήχοταινιών με έπιλογή προ-

γραμμάτων (θεατρικά σκέτες, χρονικά, θρησκευτικές και εθνικές έπετειούς) και τις έστειλε στις Μητροπόλεις, στις Έγυρίες, στα Σχολεία, για άκρόαση διδαχής, τέρψης, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης.

2. Έτοιμάζε ραδιοφωνικά προγράμματα ειδικά, για τις ανάγκες των Έλλήνων άκροατών της Αυστραλίας και της Γερμανίας.

3. Με τη βοήθειά μας και τη συμμετοχή μας πραγματοποιήθηκε ή μετάδοση, για πολλά χρόνια, της πρωϊνής προσευχής και από τους δύο ραδιοσταθμούς (ΕΡΤ 1, ΕΡΤ 2). Τα κείμενα τυπώθηκαν σε διδλίο από τον Γιάννη Καλτέκη με τίτλοι: «Πρωϊνά ραδιοφωνικά μηνύματα».

4. Άρχισαν να έτοιμάζονται θρησκευτικές, δεκάλεπτες όμιλίες στα άραβικά για τη μετάδοσή τους προς τους άραβικούς, χριστιανικούς λαούς από τον τότε ραδιοσταθμό των Βραχέων.

5. Έτοιμάζονταν στα στούντιο της Απ. Διακονίας έκπομπές βυζαντινής μουσικής, που μεταδίδονταν σε ειδικές έπετειούς από την ΕΡΤ 1 (ΕΙΡΤ τότε).

6. Ήρθαμε σε συνεννόηση με Έλληνες της Αμερικής για να μεταδίνονται από τους εκεί ραδιοφωνικούς σταθμούς θρησκευτικά, όρθόδοξα προγράμματα, σε μόνιμη βάση, κυρίως θεατρικών σκέτες.

7. Γιόντουσαν ήχογραφήσεις λογοτεχνικών κειμένων ή μόνο βυζαντινής μουσικής και δανείζονταν σε ιδιώτες ή συλλόγους για άκρόαση.

8. Πραγματοποιήθηκαν ειδικές ήχοληψίες βυζαντινής μουσικής με τον πρωτοψάλτη του καθεδρικού ναού των Αθηνών κ. Σπύρο Περιστέρη και τη χορωδία του, για την πλαισίωση των έκπομπών και άλλων ραδιοφωνικών προγραμμάτων. Ή προσπάθεια πρόβλεπε συνέχιση και με άλλους, όνομαστους ψάλτες της βυζαντινής μουσικής.

Όλα αυτά που έγιναν κι άλλες κινήσεις και ραδιοφωνικές δραστηριότητες, περιλήφθηκαν το 1964 σε διδλίο, μεγάλου σχήματος 21 X 28 με τίτλο «Ραδιοφωνικός Σταθμός της Εκκλησίας» που μαζί με ένα λεπτομερές στο σχέδιο ίδρυσης Ρ.Σ., άποτελεί την κωδικοποίηση και την ιστορία των μόχθων μας στον καιρό αυτό ταμεία της επικοινωνίας.

(Συνεχίζεται)

ΑΠΟΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΝΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από τη σελίδα 277)

την προσοχή εκείνων των άνωτέρων όντων και θεών που ζούν εκεί».

Πολλά λοιπόν είναι τα κοινωνικά προβλήματα που μάς έπιφυλάσσει ή διάδοσι των άκραίων αρέσεων στην πατρίδα μας και είναι καιρός να το κατανοήσουν αυτό οι άρμόδιοι κρατικοί παράγοντες και να δράσουν προληπτικά.

Αλλά και οι άνθρωποι της Εκκλησίας είναι καιρός να στραφούν σ' αυτά τα κοινωνικά προβλήματα που έχουν τις ρίζες τους σε προβλήματα ύπαρξιακά. Άλλωστε σ' αυτές τις περιπτώσεις μόνο ή Εκκλησία μπορεί να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια, όχι μόνο προληπτικά αλλά και θεραπευτικά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΛΓ' ΤΟΜΟΥ (1984) ΤΟΥ "ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ,"

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Σπινθήρας μέσα στη θάλασσα», σ. 33. — Ἡ Ψυχολογία τῶν Ἁγίων 40 Μαρτύρων, σ. 49. — «Νηστεύσωμεν καὶ πνευματικῶς...», σ. 65. — Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, σ. 113. — Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴν ὀρθόδοξη Λατρεία, σ. 129. — Ἡ ἥρωϊκὴ δράση τοῦ Ἁπ. Παύλου, σ. 145.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἡ χρῆση τῶν ναρκωτικῶν ὡς ποιμαντικὸ πρόβλημα, σ. 8. — Κασσιανῆς Πανουτσοπούλου, Ἐνα ἀλλιώτικο μῆνυμα, σ. 10. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Πρὸς ἐκκλησιασμό, σ. 24. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐορταστικά, σ. 40. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ δύναμη τῆς Εἰκόνας, σ. 56. — Κων. Θεοτόκη, Ὁ ἀγιογράφος, σ. 72. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Φῶς ἀναστάσιμο, σ. 88. — Τοῦ αὐτοῦ, Ποιμαντικὰ σημεῖα στίξεως, σ. 104. — Γέροντος Φιλοθέου Ζερβάκου, Παραινέσεις, σ. 106. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Δυσκολίες ἐπικοινωνίας, σ. 120. — Τοῦ αὐτοῦ, Προσκλητήρια γάμου, μὴνύματα ζωῆς, σ. 136. — Τοῦ αὐτοῦ, Γιὰ μιὰ ἱστορία ἀγάπης, σ. 152. — Ἀρη Φακίνου, Ἡ ἱστορία μιᾶς χαμένης γῆς, σ. 168. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Φιλοξενία, σ. 184. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ ἔργο τῆς «ψυχοθεραπείας», σ. 194. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἡ στάση φιλοξενίας, σ. 200. — Εὐγενίου Βουλγάρεως, Τιμὴ εἰς πρόσωπον γέροντος, σ. 216. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης, σ. 232, 248, 264. — Τοῦ αὐτοῦ, Μηνύματα σωτηρίας, σ. 280.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 5, 19, 35, 54, 86, 101, 117, 133, 148, 165, 182, 198, 214, 229, 245, 261. — Δημοσθένη Σαβράμη, Τέχνη καὶ Λειτουργία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σ. 55. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπίδη, Λατρεία καὶ Σύμβολα, σ. 183. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ θεία Λειτουργία κατὰ τὶς Ἀποστολικὲς Διαταγές, σ. 210. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀξία τῆς Κλημεντείου Λειτουργίας, σ. 226. — Χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς Κλημεντείου Θ. Λειτουργίας, σ. 242. — Εὐχὲς τῆς Κλημεντείου Θ. Λειτουργίας ὑπὲρ ἐνεργουμένων, φωτιζομένων καὶ μετανοούντων, σ. 258.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Περὶ ἀχαριστίας, σ. 52, 69. — Πρεσβ. Δημητρίου Κ. Δρίτσα, Ἐνορία καὶ ἐνοριακὴ εὐθύνη τοῦ χριστιανοῦ, σ. 62.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθοδηγητικὴ φωτεινὴ νεφέλη (γιὰ τὸν νέον ἔτος), σ. 4. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, σ. 18. — Τοῦ αὐτοῦ, Λύπη καὶ χαρὰ, σ. 82. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, σ. 87. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, «Πρὸς τὸ ἐκούσιον Πάθος...», σ. 91. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ ἀποκυλισμένος λίθος, σ. 97. — Τζ. Π., Ἐνα συμβολικὸ θαῦμα, σ. 158. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη ἀγίων ἱατρῶν, σ. 161. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ἡ κοινωνικὴ διάστασι τῆς νηστείας, σ. 263.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἑλληνες Κληρικοὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς Φυλῆς, σ. 13, 23. — Τοῦ αὐτοῦ, Μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς, Βυζάντιο-Ρωμιοσύνη, σ. 37, 61, 75. — Γρηγόριος ὁ Ε' καὶ ὁ πατριωτικὸς ρόλος του, σ. 102. — Ἀρχιμ. Νικολάου Ι. Πρωτοπαπᾶ, Ὀσιακὲς μορφές τοῦ Κεχροβουνίου, σ. 149, 166, 186, 203. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ὁ ἀγιορειτικὸς Τύπος καὶ τὰ ἀγιορειτικὰ τυπογραφεῖα, σ. 175, 187, 205. — Δημ. Φερούση, Τὸ τάμα τοῦ Μακρυγιάννη, σ. 189, 206. — Τοῦ αὐτοῦ, Ραδιόφωνο καὶ Ἐκκλησία, σ. 268, 282. — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Σὰν σὲ ὄνειρο στὴ βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ τὸ μαρτυρικὸ Φανάρι, σ. 270, 278.

ΒΙΒΛΙΚΑ

Βασ. Μουστάκη, Ἡ προφητεία τοῦ Ναούμ, σ. 12, 20. — Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ ἄθλοι τοῦ Σαμψών, σ. 43, 58, 76, 93, 107, 123, 139, 157, 174, 190, 199, 220, 237, 251, 267.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Θεομπαίχτες τοῦ Μπροῦκλιν, σ. 14, 27. — Τοῦ

αὐτοῦ, «Ἦμουν ὀπαδὸς τοῦ Μαχαράτζι», σ. 39, 59, 71, 90. — Καταδίκη τοῦ Χιλιασμοῦ ἀπὸ τὸν λαὸ τοῦ Πειραιῶς, σ. 79. — Γνωμοδότηση γιὰ τὴ «Χριστιανικὴ Ἐκκλησία» τῶν μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά, σ. 109. — Τοῦ αὐτοῦ, «Μᾶς ἔχουν τὰ χέρια δεμένα», σ. 140. — Οἱ (νέες αἱρέσεις) στὴν Εὐρωβουλή, σ. 154. — Χριστιανικὴ φιλανθρωπία καὶ αἱρέσεις, σ. 172. — Ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα, σ. 204, 215, 235. — Ἀρνητικὲς συνέπειες γιὰ τὴν ψυχικὴ ὑγεία τῶν θυμάτων τῶν (αἱρέσεων), σ. 250. — Ἀποπροσανατολισμὸς μικρῶν παιδιῶν στὴν κίνησι τοῦ Κρίσνα, σ. 266, 277.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ (ΣΧΟΛΙΑ)

Στὸ κατώφλι τοῦ 1984. — Διακρίσεις σὲ καλοὺς ποιμένες. — Καὶ ἄλλο ὑπόδειγμα. — Μιὰ πολύτιμη Κατήχηση. — Ἡ Κ. Διαθήκη σὲ μετάφραση, σ. 7. — Ἐνα «Γιάλλοπ.». — Οἱ κατακόμβες τῆς Μήλου. — Μιὰ δίκαιη διάκριση. — Οἱ πρόωροι θάνατοι, σ. 32. — Περίοδος κατανύξεως. — Καθῆκον τῶν ἐνοριακῶν ποιμένων. — Μιὰ ἐκπομπὴ τῆς ΕΡΤ 1. — Ἐνα συναξάρι - διαμάντι. — Σὰν κομήτης, σ. 48. — Οἱ βραδυνὲς Προηγιασμένες. — Εὐόιωνο φαινόμενο. — Ἐπιστροφή στὴν Παράδοση. — Τὸ κήρυγμα κατὰ τοὺς «Χαιρετισμούς», σ. 64. — «Μεῖζων ὁ ἐν ἡμῖν...». — Ὁ Μακρυγιάννης. — Οἱ σημερινοὶ πειρασμοὶ τοῦ Κλήρου. — Τὰ Ἀρχαῖα στὴν Παιδεία, σ. 78. — Ποιητικὸ ἀριστοῦργημα. — Γιὰ τοὺς ἐξομολόγους. — Τὸ κήρυγμα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. — Τὸ β' Εὐαγγέλιο, σ. 95. — Ὁ πέμπτος Εὐαγγελιστὴς. — Ἐν ὄψει τῆς θερινῆς περιόδου. — Ἡ ἑλληνικὴ Τηλεόραση. — Ἐγκαιρὴ ὑπενθύμηση. — Μιὰ ψυχοφελὴς ἐντρυφήση, σ. 111. — Ὁ θεμελιωτὴς τῆς βυζαντινῆς Ὀρθοδοξίας. — Ὁ ἄλλος Κωνσταντῖνος. — Γύρω ἀπὸ τὶς ἱερατικὲς κλήσεις. — Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Ἑλβετίας. — Κρυμμένο μαργαριτάρι, σ. 128. — Στὸν ἀπόηχο μιὰς Ἐπετείου. — Ἀξιωμακρόνυτος λευίτης. — Κερί καὶ μέλι. — Μήνυμα πρὸς τὸ λαὸ μας. — Ἑλληνες τοῦ Ἰσοκράτη, σ. 135. — «Πύλαι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν». — Καλοὺς ἱεροψάλτες. — Πολύτιμη προσφορά. — Ἡ ἄγνωστη Ἑλλάδα, σ. 151. — Συνειδητὴ συμμετοχὴ στὴ λατρεία. — Τὸ ἀγαθὸ ρεῦμα. — Τὸ κρῶδο τῆς Νάξου». — Ἐνα σύγγραμμα τοῦ π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, σ. 176. — Ὁ Ἰκονίου Ἰάκωβος. — Οἱ παιδικὲς κατασκευασεῖς. — Τὸ «ἄκτιστον Φῶς». — Ἡ νηστεία τοῦ Δεκαπενταυγούστου. — Μιὰ ἄλλη ὕψωση τοῦ Τ. Σταυροῦ σ. 192. — Ἐνα ἰωβηλαῖο. — Ξανανοίγουν τὰ Κατηχητικά. — Ὁ νέος λειτουργικὸς ἐνιαυτός. — Ἐνας ὄντως θεοφόρος Ὁσσιος, σ. 208. — Στὴ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. — Γύρω ἀπὸ μιὰ εἴδηση. — Τὸ ποσοστὸ ἐκκλησιασμοῦ. — Εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν, σ. 219. — Γιὰ τὴ μισθοδοσία τοῦ ἱεροῦ Κλήρου. — Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ. — Οἱ ἀναγράφητοι. — Ἐνα δυσεῦρετο βοήθημα. σ. 238. — Ἀξιωμακάριστος Κλήρος. — Ἐν ὄψει τῶν Χριστουγέννων. — Πολύτιμη προσφορά. — Ὁ πρῶν Τελώνης, σ. 254. — Ὁ Μάρτυς Παράμνος. — Τὰ διαζύγια. — Ἀνδρέας Κεραμίδας. — Τὰ περιοδικὰ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων. — Πρόκλος Κωνσταν-

τινουπόλεως, σ. 272. — Ἰωάννης Δαμασκηνὸς ὁ Χρυσορόας. — «Σαλπίζωμεν ἐν σάλπιγγι ἀσμάτων». — Ἡ ψαλτικὴ παράδοση τοῦ ἁγίου Δωδεκαμήρου στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. — Ἡ μητρόπολις πασῶν τῶν ἑορτῶν», σ. 279.

ΟΜΙΛΙΑΙ

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἀκάθιστος Ὕμνος, σ. 50, 66, 83, 99, 114, 130, 146, 162, 179, 195, 211, 227. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ὁδὸς τῆς Θεοτόκου, σ. 243, 259, 275.

ΤΟ ΒΙΒΑΙΟ

Φς, Ν. Β. Καμβύση, Οἱ ἄλλες λέξεις, σ. 29. — Βασ. Μουστακῆ, Τάσου Μιχαλᾶ, 10 μέρες μετὰ τοὺς Ὀρθοδόξους Σέρβους, σ. 29. — Δημοσθένη Σαβράμη, Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μετὰ φωτογραφίες, μουσικὴ καὶ κείμενα, σ. 36. — Δημ. Φερούση, Ἀρχιμ. Ἀντ. Ρωμαίου, Ἀνάμεσα σὲ δύο μάνες. — Παντελῆ Β. Πάσχου, Πικρὸ ψαλτήρι (ποιήματα), σ. 45. — Φς, Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Στιγμιότυπα καὶ περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας. — Περιοδικὸ «ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ». — Περιοδικὸ ΣΥΝΑΞΗ (No 9), σ. 127. — Δημ. Φερούση, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Τέχνη πρὶν καὶ μετὰ τὸ Βυζάντιο, σ. 142. — Φς, Κώστα Σαρδελῆ, Τὸ ἀνθολόγιο τῆς λευτεριάς. — Δημ. Χρ. Μποσινάκη, Ὁ μονόδρομος. — Βασ. Μουστακῆ, Δημ. Σ. Φερούση, Σχέδια μετὰ τὸ μολύβι, σ. 159. — Δημ. Σαβράμη, Ἐνας πνευματικὸς θησαυρός, σ. 171. — Γεωργίου Τσέτση, Μ. Πρωτοπρ., Μητροπολίτου Εὐαγγέλου Γαλάνη, Ἡ Πέριγγ τῆς Παμφυλίας, συμβολὴ στὴν πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς ἀρχαίας πόλεως. — Κων. Ν. Σενογιάννη, Τὸ πρόβλημα τῆς ἐκλογῆς ἀρχιερέων κατὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821, σ. 191. — Τίτου Ἐμμ. Ματθαϊάκη, Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, Ἡ ἐν φυλακαῖς ποιμαντικὴ διακονία τῶν κληρικῶν. — Ἀρχιμ. Δωροθέου Θεμελῆ, Παρθένιος Ἐπίσκοπος, σ. 223. — Φς, Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Γ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὴ τῆς Μετανοίας. — Τὸ νέο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ Ἑξομολογῆσι, σ. 239. — Δημ. Φερούση, Ἀρχιμ. Εὐσεβίου Βίττη, «Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω...», σ. 255.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Ἐργοδοτικὴ εἰσφορά καὶ στὴν ΑΤΑ. — Ἀναγνώριση στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. — Ἱερατικὸ συνέδριον στὴν Ἱ. Μητρ. Μεσογαίας. — Ἀπονομὴ βραβείου σὲ συνεργάτη τοῦ «Ἐφημερίου». — Τὸ προεδρεῖο τοῦ ΙΣΚΕ, σ. 16. — Οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴ μετάθεση ἱερέων καὶ διακόνων. — Γιὰ τὴ χειροτονία κληρικῶν ποὺ προέρχονται

ἀπὸ ἄλλη Ἱ. Μητρόπολη. — Ἐπανέρχονται κληρικοὶ-ἐκπαιδευτικοί. — Οἱ κληρικοὶ τῶν Συνοδικῶν Γραφείων. — Ἀξιοπρόσεκτες παραινέσεις. — Ἡ εὐθύνη τῶν νέων ἱερέων, σ. 30. — Ἱερατικὸ συνέδριον στὴ Χαλκίδα. — Καταργήθηκε τὸ κώλυμα τοῦ πενήμιου ἐνιαυτοῦ. — Τὸ ἐπώνυμο τῶν τέκνων. — Ἡ ἡλικία τῶν μελλονύμφων, σ. 31. — Ψήφισμα τοῦ Ἱ.Σ.Κ.Ε. — Ζητοῦνται ἱερεῖς γιὰ τὴν Ἀλεξάνδρεια. — Ἡ προ-ὑπηρεσία ἱεροψαλτῶν. — Νὰ διευκολύνονται οἱ Κληρικοὶ-σπουδαστές. — Ἡ ἀνανέωση τῆς ἐνορίας θέμα συνεδρίου. — Προγραμματισμὸς ἐκδηλώσεων στὴν Ἱ. Μητρ. Λάμπης, σ. 46. — «Ἐκκλησία καὶ νεότης» θέμα συνεδρίου — «Οἰκονομικὴ διαχείριση σὲ πλήρη τάξη», σ. 47. — Αὐξήση συντάξεων τοῦ TAKE. — Θὰ βραβεύονται ἀπὸ τὴ Δ.Ι.Σ. — Ἀξιοπρόσεκτη πρόταση. — Ἱερατικὲς συνάξεις, σ. 80. — Ἀνησυχίες γιὰ τὸ νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο. — Ἐκδήλωση γιὰ τὶς ἱερατικὲς κλήσεις. — «Μνήμη τοῦ '21» στὸν Βόλο. — Ἡ ἐβδομάδα τοῦ μαθητοῦ, σ. 96. — Ἀναγνώριση συνταξίμου χρόνου. — Κληρικολαϊκὸ συνέδριον τῆς Ἱ. Μ. Πειραιῶς. — Ἐνδιαφέρουσες ἐκδηλώσεις. — Ἐκθεση ἔργων βυζαντινῆς ἀγιογραφίας. — Ἐντείνεται ὁ ἀντικληρικὸς ἀγώνας, σ. 112. — Ἐνιαῖο μισθολόγιο καὶ κληρικοί. — Ἡ διπλοθεσία ἱερέων-ἐκπαιδευτικῶν. — Καταγγέλληκε ἡ προβολὴ ἀντικληρικῆς ταινίας. — Ἐγκύκλιος γιὰ τὴν περιβολὴ τῶν κληρικῶν, σ. 144. — Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἸΣΚΕ στὸν Πριθυπουργό. — Τὰ ἔξοδα κηδείας ἀποβιώσαντος ἱερέως, σ. 160. — Τροποποίησις διατάξεων τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς. — Μισθολογικὸ καὶ συνταξιοδοτικὸ. — Τὸ ἐπίδομα τῶν τετραπληγικῶν ἢ παραπληγικῶν. — Αὐξήση τῶν νοσηλείων στὸ ἐξωτερικόν, σ. 224. — Μετατροπὴ θέσεων Διακόνων σὲ θέσεις ἐκκλησιῶν ὑπαλλήλων. — Διορισμὸς συνταξιούχων ὡς ἐφημερίων. — Τὸ ἐπώνυμο τῶν παιδιῶν. — Ἐνδιαφέρουσα ἐκδοσις τῶν ἀποφοίτων Ἀθωνιάδος, σ. 240. Οἱ ἀπεσπασμένοι ἱερεῖς-ἐκπαιδευτικοί. — Θὰ ἀνατυπωθεῖ ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ΚΠόλεως. — Συντονιστικὸ Συμβούλιον τοῦ Ἱ.Σ.Κ.Ε. — Βυζαντινὰ ξυλόγλυπτα στὸ «Κέντρο Βιβλίου», σ. 256. — Ἐφημέριοι καὶ ἐνιαῖο μισθολόγιο, σ. 271.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ TAKE

Στις σελ. 16, 31, 47, 80, 96, 144, 160, 224, 240, 256.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἐ μ μ. Χατζηεμμμανουήλ, Τὰ ἑλληνο-χριστιανικὰ Γράμματα, σ. 6. — Καταδίκη ἀσχημιῶν τῆς Ἐβδόμης Τέχνης, σ. 34. — Ἀρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, Ἐργατικοί, σ. 98. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτίδη, Θάνατος: τὸ πανανθρώπινο πρόβλημα, σ. 118. — Δημήτρη Φερούση, Ἄνθη τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς στὴν Ἀθήνα, σ. 124. — Γρ. Θ. Στάθη, Ἡ ψαλτικὴ τέχνη στὴν Ὁρθόδοξον Λατρεία, σ. 134. — Εὐαγγέλου

Δ. Θεοδώρου, Ἡ ὕμνολογία τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σ. 178. — Βασ. Μουστάρκη, Κατευόδιον σὲ μιὰν ἀγνή ψυχὴ (τὸν Ἐδέσσης κυρὸ Καλλίνικο), σ. 197. — Δημοσθένης Σαβράμη, «Ἡ Ἐκκλησία ζῆ», σ. 218. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτίδη, «Δόγμα» καὶ ζωή, σ. 230. — Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ὁ Μυροβλύτης Ἅγιος, σ. 246. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Βασίλειος Μουστάκης (†), σ. 274.

EIKONES — ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ὁ Ὄν, σ. 2. — Μνήμη Μ. Βασιλείου, σ. 3. — Αὐτὴ ἡ κίνησις εἶναι πάντα ἡ ἀλύση; σ. 8. — Μετάγγισις νέας ζωῆς καὶ λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν «ἄρση τοῦ Σταυροῦ», σ. 9. — Μιὰ καινούργια μέρα γεννιέται..., σ. 11. — Σκίτσο γιὰ τὶς «ἀκρίδες» τῆς Ἀποκαλύψεως, σ. 15. — Ἡ ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου, σ. 17. — Καισαριανὴ καὶ «Ἰσταμένης τῆς μητρὸς μετὰ τοῦ βρέφους...», σ. 24. — Ὁ Συμεὼν στὸ Ναό, σ. 25. — Τὰ μικρὰ παιδιὰ, σ. 26. — «Μὲ τὸ μεράκι τῆς Ρωμιοσύνης» (ἀνάγλυφα), σ. 37. — Ὁ «μπεμπυ-θεὸς» Μαχαράτζι, σ. 39. — Σειρὰ γραμματοσῆμων γιὰ τὸ διεθνὲς ἔτος παιδιοῦ, σ. 41. — Γιατί τὸ παιδί κοιμᾶται..., σ. 41. — Ἡ κοίμησις τοῦ ὁσίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, σ. 42. — Ὁ Γκουροῦ Μαχαράτζι, σ. 59, 71. — Κων. Θεοτόκης, σ. 72. — Μιχαὴλ Ἀναγνώστης Οἰκονόμου, σ. 73. — Λευκοντυμένος ἀρχάγγελος, σ. 74. — Ἡ εἰς Ἄδου κάθοδος, σ. 81. — Οὐμβέρτου Ἀργυροῦ «Ἀνάστασις», σ. 88. — Πελαγίας Ἀγγελοπούλου, Ἄγγελοι πρωτοστατοῦν στὴν Ἀνάστασις, σ. 89. — «Τὸ στόμα μας δὲν ὑφίσταται», σ. 120. — Ψηφιακὴ ἀπεικόνισις δικτύου ἐπικοινωνίας, σ. 121. — Ἡ Ἀθωνιάδα Σχολὴ ὅπως εἶναι σήμερα, σ. 124. — Στιγμιότυπο ἀπὸ τὸν ἐγκαινιασμὸ τῆς ἐκθέσεως ἀγιογραφίας καὶ τμῆμα τῆς ἐκθέσεως, σ. 125. — Προσκλητήρια γάμου, σ. 136, 137. — «Ὅλους τοὺς βοηθαεὶ ὁ Θεὸς μετὰ τὸν τρόπο του», σ. 152. — «Εἰκόνες τῆς Μάνης», σ. 153. — Ἡ Πεντηκοστή, σ. 156. — Ἡ ἁγία Πελαγία, σ. 166. — Δοκίμασαν νὰ συνεχίσουν τ' ὄργωμα μετ' ἀξίνια..., σ. 169. — Στάχυα, σ. 170. — Ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου, σ. 177. — «Ξενοδοχεῖον ἡ Ἑλλάς», σ. 184. — «Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ», σ. 185. — Τὸ ἐξώφυλλον τοῦ περιοδ. «Χιλανδάρη», σ. 187. — Σταυρὸν πανσεβάσμιε, σ. 193. — Τὸ ἐξώφυλλον τοῦ περιοδ. «Πρωτᾶτον», σ. 205. — Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, σ. 209. — Γέροντες, σ. 216, 217. — Ὁ Ἱ. Ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, σ. 225. — Ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος, σ. 232. — Τὰ ἐγκαινία τῆς πλατείας τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν, σ. 241. — Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀφρικῆς, σ. 257. — Τρισάγιο στὸν τάφο τοῦ πατριάρχου Ἀθηνᾶγορα στὸ Μπαλουκλή, σ. 270. — Χριστοῦ ἡ θεία Γέννησις, σ. 273. — Ἐκκλ. Τύπος, σ. 280, 281. — «Ὅτι ἐτέθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ», σ. 281. — Τὸ στούντιο τῆς Ἀπ. Διακονίας, σ. 282. — Τὸ πρῶτον κτίριον τοῦ Κ.Ρ.Σ.Ε.Δ.Ε., σ. 283.

“ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ,”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1984 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ο ΚΡΗΤΗΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† Ο ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΑΒΡΑΜΗΣ

ΓΡΗΓ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ (†)

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΖΕΡΒΑΚΟΣ (†)

ΑΡΧΙΜ. ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

» ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΑΝΗΣ

» ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΔΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

» ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΔΡΙΤΣΑΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΚΑΣΣΙΑΝΗ ΠΑΝΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΡΗΣ ΦΑΚΙΝΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΧΑΤΖΗΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ